

Motion

1981/82:207

Sten Svensson och Björn Körlof Åtgärder mot narkotikamissbruket

– I Christiania är det inga problem att köpa narkotika. De står helt öppet och säljer, det vet väl alla som röker hasch. . .

Så sa den 26-årige man som på måndagen stod åtalad vid tingsrätten. Åtalet gällde i första hand narkotikabrott och varusmuggling, plus rattonykterhet, olovlig körning, vårdslöshet i trafik samt smitning.

Tingsrätten fann mannen skyldig på alla punkter utom rattonykterhet. Straffet blev sex månaders fängelse.

– En narkoman som vid 15 års ålder 1980 börjar att knarka och sedan utvecklar ett allt tyngre missbruk har vid sin död som 40-åring år 2005 kostat samhället 2 698 729 kronor. Detta enligt beräkningarsom Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog, två nationalekonomer vid Institutet för socialekologisk ekonomi i Järna räknat ut. Kostnaden gäller om denne missbrukare jämförs med en "vanlig produktiv svensk". Beräkningarna är gjorda i 1980 års priser.

(citat ur dagsaktuella tidningsartiklar om narkotikamissbruket)

Bakgrund

Narkotikan kom in i vårt samhälle på allvar under 1960-talet men hade dessförinnan florerat i mindre kretsar under 1950-talet. Flera faktorer samverkade till narkotikans spridning.

Narkotikan finner fäste och sprids i vissa kretsar (subkulturer) som representerar en viss livsstil. Denna livsstil kan i korthet karakteriseras som oordnad, med ryckiga arbets- och levnadsförhållanden i den s. k. "flumkulturens" spår.

I Sverige växte våra storstäder i snabb takt ända fram till 1970-talet. I storstäderna uppstod subkulturer med denna livsstil, med inslag inte bara från Sverige utan även från andra länder. Samtidigt utsattes vårt land efter kriget för en kraftig och intensiv kulturpåverkan som bl. a. genom TV:s förmedling spreds rakt in i vardagsrummet. Denna kulturpåverkan innebar en kamp för friare livsstil och opposition mot det traditionella rollsystemet i skolor och universitet.

Man kan heller inte bortse från den faktor som låg i att vissa opinionsförmedlare med eller mot bättre vetande och med stort inflytande i massmediavärlden faktiskt hävdade att narkotikans faror var överdrivna. Det var "skönt" att "hascha" och vissa narkotikapreparat ansågs bidra till att befria människor från hämningar. Flera av dessa s. k. knarkliberaler har i efterhand erkänt att delar av deras opinionsbildning på 1960-talet var skadlig

men faktum kvarstår att en sådan opinionspåverkan ägt rum. Bl. a. dessa förhållanden utgör en viktig bakgrund till dagens aktuella situation.

Den internationella utvecklingen

Internationella konventioner

Internationellt erkänd narkotika regleras i två konventioner, nämligen *The Single Convention on Narcotic Drugs 1961* (allmänna narkotikakonventionen) och *Convention on Psychotropic Substances 1971* (psykotropkonventionen).

Konventionerna innebär en administrativ reform av ett flertal internationella narkotikaöverenskommelser, ingångna vid olika tillfällen sedan 1912.

Vidare innebär konventionerna en juridisk grund för en restriktiv narkotikapolitik. De begränsar användandet av narkotika klassade ämnen till vetenskapliga och medicinska ändamål.

Konventionerna utgör också grunden för anslutna parter – länders – inhemska narkotikalaagstiftning.

Allmänna narkotikakonventionen upptar bestämmelser om förfarandet med ett nittiotal ämnen definierade som narkotika, däribland opium, koka blad och cannabis samt syntetiskt framställda morfinersättningsmedel. De parter (över 100 stater) som anslutit sig till konventionen har förbundit sig att nationellt och internationellt verka för en strikt kontroll av all hantering av narkotika. Enligt konventionen får produktion, export och import av narkotika endast ske för medicinska och vetenskapliga ändamål. Kontrollen av den legala hanteringen av narkotika ankommer, förutom på de enskilda länderna, på olika FN-organ.

De länder som anslutit sig till konventionen kan sålunda inte legalisera vare sig export eller import av den narkotika som omfattas av konventionens bestämmelser (utöver den mängd narkotika som är avsedd för medicinska och vetenskapliga ändamål). Ett land som vill legalisera sådan export (eller import) måste utträda ur konventionen eller också måste konventionstexten skrivas om.

Anslutningen till *Single Convention* har varit god. Anslutna till konventionen är bl. a. dels flertalet av de stater där produktionsförhållandena för opiumvallmon, kokabusken och cannabis är gynnsamma (t. ex. Burma, Thailand, Pakistan, Bolivia, Peru, Colombia och Jamaica), dels de stater i bl. a. västvärlden där illegal narkotikaförsäljning förekommer (t. ex. Canada, USA och på det hela taget samtliga stater i Europa).

Psykotropkonventionen är ett komplement till *Single Convention* och tillkom efter framställning från bl. a. Sverige 1968 i avsikt att få syntetisk centralstimulantia internationellt klassat som narkotika. Konventionen trädde i kraft 1976 – sedan den ratificerats av 40 länder.

I konventionen regleras centralstimulerande medel av syntetisk typ, hallucinogener, sömnmedel och lugnande medel.

Om sålunda flertalet stater genom anslutning till Single Convention officiellt har förpliktat sig att inte delta i någon internationell handel med narkotika (utöver den handel som sker för medicinska ändamål), har likväl ifrågasatts om regeringar i vissa stater – trots den officiellt tillkännagivna åsikten – aktivt understöder illegal narkotikahandling eller åtminstone låter den ske utan ingripande.

Hur ligger det till i de länder som är mottagare av narkotika utsmugglad från "exportländerna"? Pågår det i dessa stater en successiv uppmjukning av straffbestämmelserna för narkotikabrott av sådan art att staterna kan sägas bana väg för en legalisering av konsumtionen – och därmed också importen – av viss narkotika? Aktuellt i detta sammanhang är framför allt inställningen i vissa stater till cannabis, men även inställningen till kokain.

Under Pompidougruppens möte i Stockholm i mars 1979 behandlades dekriminaliserings tendenser vad gäller cannabis i vissa stater. I materialet konstateras bl. a. följande:

Företrädare för en legalisering av cannabisrökning har under flera år varit verksamma framför allt i USA. I många amerikanska delstater har också lagändringar genomförts med innebörd att straffen för innehav av cannabis har sänkts, särskilt beträffande små mängder cannabis avsedda för eget bruk.

I Holland är målsättningen för regeringen att åstadkomma en klar skiljelinje mellan cannabis och s. k. "hard drugs" (opium, heroin etc.). Genom lagändring har man genomfört att innehav av små kvantiteter cannabis inte längre betraktas som något "allvarligt brott". Enligt den holländske representanten som deltog i Pompidougruppens möte fanns det inga tecken som tydde på att den mer toleranta attityden i Holland beträffande cannabisnyttjande skulle ha resulterat i någon ökad användning av cannabis.

Legaliseringsrörelser och annan opinionsbildande verksamhet till förmån för fritt nyttjande av narkotika

I vissa länder finns det särskilda organisationer som målmedvetet driver frågan om avkriminalisering av främst cannabisrökning. Mest känd av dem är NORML (National Organization for the Reform of Marijuana Laws) i USA.

Några av legaliseringsorganisationerna har gått samman i en internationell sammanslutning som agerar för att få bort cannabis bland de ämnen som omfattas av bestämmelserna i Single Convention.

"Mäktiga påtryckargrupper" står, enligt RFHL:s bok Slå tillbaka haschet, bakom legaliseringsrörelserna. Bl. a. är det tobaksbolagen som eftersträvar en avkriminalisering av haschrökande. "Wall Street Journal" har i en artikel

uppgivit att flera av de stora tobaksbolagen lagt ner miljontals dollar på utvecklingen av marijuana-cigaretter. Och att de förberett övertagandet av marknaden i detalj." I detta sammanhang kan man erinra sig att cannabis är en växt som går att odla inte bara i de "traditionella" cannabisländerna utan också i andra delar av världen, t. ex. i Nordeuropa och i USA. (Sådan odling sker ju också redan illegalt.)

RFHL-artiklarna beskriver också den marknadsföring som i stor skala bedrivs för allehanda artiklar med anknytning till cannabisbruk.

Legaliseringstendenser och opinionsbildning till förmån för både cannabis- och kokainnyttjande i USA tas upp också i en artikel i Socialnytt, nr 7/81. Bror Rexed säger här att de amerikanska drogmyndigheterna – jämte FN:s narkotikaorgan – hör till dem som hårdast verkar bl. a. för att den illegala strömmen av kokain och marijuana från Sydamerika till USA skall upphöra. Hård press utövas sålunda mot Peru, Bolivia och Colombia, fast, fortsätter Bror Rexed:

Men USA:s attityd är vacklande. Strömmen av t. ex. amerikanska filmer där kokainbruket glorifieras eller bagatelliseras stärker knappast USA:s trovärdighet – – Det är ju snarare tvärs om, att det är en opinionsbildning för hasch och kokain i Amerika – – Uppgifter finns att mer än tio miljoner människor i USA experimenterar med kokainet.

USA:s inställning till kokain och hasch påverkar givetvis också de sydamerikanska ländernas politik. I Colombia säger man t. ex. att om man nu släpper hasch helt och hållet fritt och t. o. m. börjar odla cannabis i USA, varför ska då vi lägga ner 100 miljoner dollar på tull och polis i vårt land för att förfölja bönder och andra?

Det omedelbara motivet för den illegala narkotikahandeln är givetvis att narkotikaaffärerna ger pengar. Mer eller mindre, beroende på vilken nivå man befinner sig på i den illegala produktions-, förädlings-, transport- och försäljningskedjan etc. Att affärerna är lönsamma beror bl. a. på att det finns en marknad för varan, även om storleken på efterfrågemarknaden också är beroende av utbudets storlek – ju mer som bjuds ut desto mer kan köpas in.

Efterfrågesidan är en del av den illegala narkotikamarknaden som alltmer har börjat beaktas. I betänkandet Åtgärder mot narkotikamissbruk skriver regeringens ledningsgrupp för narkotikafrågor bl. a. följande:

Insatserna för att begränsa tillgången på narkotika måste kompletteras med insatser för att minska den illegala efterfrågan på narkotika. Denna insikt har under senare år även vuxit sig starkare på det internationella planet.

I en artikel i Alkohol och narkotika, nr 7/80, tas samma synpunkt upp:

Är det möjligt att förhindra narkotikasmuggling till Sverige? – – Så länge som efterfrågan på droger finns i vårt land, så länge kommer också narkotikan att vara tillgänglig. De stora vinsterna är en kraft som övervinner alla hinder.

Förhållanden i u-länderna som befrämjar narkotikahandlingen

Utmärkande för en stor del av de illegala narkotikaodlingarna är att de ligger i de fattiga länderna. Ofta är odlingarna av opiumvallmon, kokabusken och cannabis i dessa länder dessutom belägna i geografiskt otillgängliga områden. Produktiviteten inom jordbruket är låg, men andra alternativ till sysselsättning och försörjning än jordbruk är små eller obefintliga. För människorna i sådana områden kan odling av narkotika innebära små extra inkomster – även om det förvisso endast är en ytterst ringa del av de inkomster som genereras inom narkotikahandlingen som kommer odlarna till del.

Odling av narkotika kan te sig lönsam också på annat sätt för småbrukarna. Kokabusken t. ex. kan ge upp till tre fyra skördar per år. Dessutom växer den på mark som ofta är dålig för andra grödor. Själva försäljningsmomentet – när resultatet av odlingen skall avyttras – underlättas också för den som ägnar sig åt narkotikagrödor, eftersom uppköparna av den illegalt odlade narkotikan i regel själva kommer till platsen och tar hand om avhämtning och alla transportfrågor etc. Alla sådana här faktorer kan utgöra starka incitament till illegal narkotikaodling.

Att narkotikahandlingen i vissa stater kan växa ut till sådana proportioner att inkomsterna därav utgör en viktig del av nationalekonomin kan sammanhånga just med att odlingarna ofta ligger i den fattiga del av världen där inhemsk industri ännu är outvecklad och där landets ordinarie exportvaror inte betingar något högt värde på den internationella varumarknaden. I boken *Våga säga nej*, 1981, skriver Thomas Nordegren (som arbetar med hälsofrågor hos socialstyrelsen och som tidigare har varit knuten till RFHL) bl. a. så här:

— — — bilderna av narkotikahandlingen blir snedvridna och obegripliga om man inte tar upp det som jag tycker är viktigast: ekonomi och politik.

Thomas Nordegren beskriver så sammanhangen mellan "den marockanska bonden Abdahlam", som försörjer sig och sin familj på inkomster från cannabisodling, och "Jocke från Bagarmossen" som på Farsta torg köper Abdahlams hasch.

Länder, kvalitet och inblandade personer varierar, men mönstret är i allmänhet detsamma vare sig det gäller Libanon, Afghanistan, Pakistan eller något land där cannabisinkomsterna utgör en viktig del av nationalekonomin.

Åtgärder av olika slag sätts in – illegala odlingar förstörs, försök görs med ersättningsgrödor etc. Att sådan verksamhet pågår framgår bl. a. av rapporter från FN:s narkotikakommission. Men det sker långt ifrån i sådan utsträckning att den illegala produktionen stoppas. Projekt av dessa slag är också både mycket svårgenomförbara och mycket kostsamma.

Bror Rexed ger ett exempel på vad det kostar att anordna ersättningsod-

lingar i en artikel i Socialnytt nr 7/81. Att genomföra ett program med ersättningsodling i ett enda begränsat område (ett område med kokaodling i Peru) skulle, enligt Rexed, kosta minst 10 miljoner dollar per år under en 10-15-årsperiod. Detta belopp motsvarar hela den budget som står till förfogande för FN:s narkotikafond.

FN:s narkotikafond består av frivilliga bidrag från regeringar samt organisationer och enskilda. Ca 70-80 % av fondmedlen används just för ersättningsodlingar. I rapporten från FN:s narkotikakommission väddas till regeringarna att öka det finansiella stödet till fonden.

Betydelsen av att de rikare nationerna ger FN bidrag till arbete med narkotikaproblemen betonas ständigt i olika FN-sammanhang och kommer regelbundet igen också i svenska anföranden i FN. Som ett exempel citeras nedan ur ett sammandrag av ambassadör Ternströms anförande i ECOSOC den 11 april 1980.

FN:s ansträngningar att komma till rätta med narkotikaproblemen beror helt och hållet på de ekonomiska resurser som ges. --- De nordiska länderna underströk vikten av generösa bidrag till narkotikafonden, vilken skapades för att genomföra projekt i utvecklingsländerna, främst för att få fram ersättningsodlingar till narkotika.

I-länderna har ett stort ansvar att stödja fonden med program för social och ekonomisk utveckling.

Narkotikainkomster som finansierar politisk verksamhet av olika slag

Det uppges ofta i debatten att narkotikahandlingen i vissa stater ibland delvis finansierar verksamheten för olika slag av grupper – "politiska ytterlighetsgrupper", grupper som står i konflikt med varandra och grupper som står i konflikt med den sittande regimen. Inkomsterna av narkotikaförsäljningen använder sådana grupper till införskaffande av bl. a. vapen och annan militär utrustning. Småbrukare som är bosatta i områden där sådana grupper är verksamma kan på olika sätt komma in i ett beroendeförhållande till grupperna. På det sättet kan de tvingas in i illegal narkotikaodling.

Att regering och myndigheter i en stat där sådana grupper är verksamma inte ingriper med tvångsåtgärder mot de illegala narkotikaodlingarna kan i vissa fall förklaras av att man inte vågar riskera att ytterligare öka den sociala oro som redan finns i ett område eller i staten som helhet.

En annan faktor som befrämjar handlingen och som likaledes för med sig att det är mycket svårt att komma till rätta med den illegala handeln är förekomsten av korruption och tagande av mutor. Myndighetsrepresentanter på alla nivåer, t. ex. inom tull-, polis-, domstols-, militär- och transportväsende m. m. kan genom tagande av mutor dra fördelar av handlingen. Och inte bara myndighetsrepresentanter kan köpas med pengar. Under narkotikans väg från odlingsområdet till försäljningsplatsen på en gata i Stockholm, London, New York etc. finns det talrika möjligheter för personer av alla kategorier att tjäna en extra slant – genom att hjälpa till

under transporten, genom att upplåta lagerlokaler, lokaler för försäljning etc. En annan typ av ekonomiska intressen hör ihop med de "narkotikasyndikat" och "narkotikakungar" etc., som är verksamma inom den illegala narkotikahandeln. Denna typ av ekonomiska intressen är givetvis bättre betjänt av att narkotikamarknaden förblir *illegal*.

Christiania – ett nordiskt "knarknäste"

Christiania, en stadsdel i Köpenhamn, har under 1970-talet kommit att utvecklas till ett centrum i Skandinavien för den illegala narkotikahanteringen. Inom området pågår försäljning av narkotika som definieras i allmänna narkotikakonventionen av år 1961 utan nämnvärt ingripande från de danska myndigheternas sida. Christiania utgör en "fristad" med en stark lockelse även för svenska ungdomar med missbruksproblem.

Genom att i praktiken tillåta den öppna narkotikahanteringen inne i Christiania åsidosätter den danska staten de åtaganden man gjort genom ratificerandet av allmänna narkotikakonventionen. Konventionens syfte att begränsa användningen av narkotika till medicinska eller vetenskapliga ändamål urholkas därmed. Utvecklingen av narkotikamissbruket i Sverige hänger samman med situationen i Christiania. Narkotikapolisen uppskattar att 80 % av den cannabisharts som på illegal väg insmugglas till Syd- och Västsverige kommer via Christiania.

Det är av stor vikt att påverka danskarnas hållning till den illegala narkotikahanteringen i Christiania samt påtala uraktlåtenheten att inte ingripa i enlighet med de åtaganden Danmark gjort genom ratificerandet av allmänna narkotikakonventionen.

Vad gör FN i narkotikafrågan?

Vissa delar av FN:s verksamhet för bekämpande av narkotikamissbruket har redan nämnts. En mycket utförlig redovisning för det internationella arbete som bedrivs för att komma till rätta med narkotikamissbruk och den internationella narkotikahandeln återfinns i rapporten från FN:s narkotikakommission: Report on the Twenty-Ninths Session. Rapporten behandlar främst det arbete som bedrivs inom ramen för FN-organisationen, men även andra internationella organisationers verksamhet på området nämns.

Under sitt möte i februari 1981 antog narkotikakommissionen en ny strategi för bekämpande av narkotikamissbruk under 1980-talet och därefter. Syftet med strategin är att "mobilisera en verkligt effektiv internationell motinsats mot missbruket". Kommissionen uppmanar bl. a. det internationella samfundet att ge större bidrag via FN:s budget till bekämpning av narkotikamissbruk. Vidare uppmanas till mer helhjärtade insatser för att rehabilitera missbrukare samt till bättre kontrollåtgärder, så att narkotika avsedd för medicinska ändamål hålls borta från den illegala marknaden.

I FN-sammanhang brukar Sverige bl. a. betona att narkotikaproblemen måste lösas i ett större sammanhang, dvs. betraktas som ett sammansatt ekonomiskt, socialt och politiskt problem, inte enbart som en kontrollfråga. Sverige har också fört fram åsikten att flera av FN:s specialorgan borde vart och ett ha en särskild sektion för narkotikafrågor. På det sättet skulle man kunna säkerställa att narkotikafrågorna behandlades i de sammanhang där problemen hör hemma.

Vad gäller Sveriges agerande i FN under senare år kan som exempel också följande nämnas. FN:s generalförsamling antog i december 1980 en resolution om internationellt samarbete mot narkotikamissbruk. Denna resolution var den första FN-resolution där man i texten intagit en paragraf vari alla stater inbjöds att vidta åtgärder mot de "ekonomiska krafter" som ofta ligger bakom spridandet av narkotikamissbruk. Sverige hade deltagit aktivt i utarbetande av denna resolutionstext. I ett anförande framhöll ambassadör Olav Ternström bl. a. att "alla måste bekämpa de ekonomiska krafter som i sina försök att legalisera narkotikamissbruk sprider en förljugen och godkännande inställning till droger".

Narkotikamissbrukets utveckling i Sverige

Utredningen om narkotikamissbrukets omfattning (UNO) genomförde under 1979-1980 en övergripande kartläggning av narkotikamissbruket i landet, framför allt det s. k. tunga missbruket.

Enligt UNO:s rapport (Ds 1980:5), som offentliggjordes i maj 1980, är mellan 10 000 och 14 000 personer tunga narkotikamissbrukare. Till tunga missbruk har utredningen i rapporten hänfört allt injektionsmissbruk och allt dagligt missbruk oavsett preparat. De beräkningar UNO gjort bygger på en landsomfattande undersökning där man under sex månader inhämtade uppgifter från myndigheter och institutioner i hela landet som i sin verksamhet kommer i kontakt med narkotikamissbrukare.

Stora mängder narkotika passerar årligen över Sveriges gränser. Tullen i Helsingborg har t. ex. gjort 141 beslag av narkotika under januari och februari 1981. I Helsingborg görs hälften av alla tullbeslag av narkotika i landet. Vid 764 olika tillfällen under 1980 beslagtogs tullen i Helsingborg totalt 64 kg cannabis, 1,5 kg amfetamin, 200 g råopium, 209 g heroin och 141 g kokain. Antalet beslag har tredubblats under en femårsperiod.

Svåra följdverkningar

De omfattande problemen för den enskilde och för samhället accentueras på olika sätt. Missbrukarna drabbas av kroppsliga och psykiska skador och ekonomisk ruin. Medborgaren i gemen löper risk att utsättas för våld och att bestjälas på sina tillgångar, för att narkomanen skall kunna finansiera sitt missbruk.

Ekonomiskt blir missbrukaren genom sin ofta stora kriminalitet en belastning för samhället. De skötsamma medborgarna får indirekt – genom högre skatter, avgifter och försäkringspremier – bekosta missbruket och dess följdverkningar. Inget tvivel torde råda om att narkotikamissbrukets utbredning, förutom alla rent mänskliga tragiska följder, utgör grunden för en vitt förgrenad brottslighet i det svenska samhället. Flera olika brottstyper kan urskiljas på narkotikans väg. Den smugglas in och säljs illegalt inom landet. För att kunna köpa narkotika gör sig narkomanerna ofta skyldiga till omfattande brottslighet såsom olika tillgreppsbrott, stöld, inbrott, rån m. m. Enligt vissa beräkningar har mellan 40 % och 50 % av *alla* tillgreppsbrott samband med narkotika. Det genom brottslig verksamhet åtkomna stöldgodset måste oftast avyttras och förvandlas till reda pengar. Detta skapar grund för en omfattande häleribrottslighet. Utan tvivel drivs också många unga kvinnliga narkomaner till prostitution för att finansiera sitt missbruk. Prostitutionen för ofta i sin tur med sig olika slags brottslig verksamhet.

Narkotikabrottsligheten i Sverige har under senare år i hög grad ändrat karaktär och blivit alltmer organiserad efter utländskt mönster. Nya preparat har introducerats på marknaden och tagit ett fast grepp om missbrukarna. De svenska narkotikabrottslingarna, som tidigare dominerade den inhemska illegala narkotikahandeln, har från senare delen av 1970-talet fått ge vika för utländska medborgargrupper. Dessa kriminella element fungerade tidigare som säljare och distributörer av narkotika fram till den svenska gränsen, men har nu även etablerat sig som narkotikalangare i vårt land, vilket inte minst framgår av den utredning narkotikapolisen i Skaraborgs län redovisat under våren 1981.

Att ta upp en diskussion om utlänningars brottslighet i Sverige har länge hört till det mest inopportuna. Justitieministern tog dock upp frågan i ett riksdagsanförande för en tid sedan. Han gjorde några mycket viktiga påpekanden:

Det är obestridligen sant att förfärande många brott, särskilt grova brott, i Sverige begås av utlänningar. Men det handlar ofta inte om invandrare. Två tredjedelar av de utlänningar som har gjort sig skyldiga till brott är inte kyrkobokförda här i landet.

Delvis är detta en effekt av brottslighetens internationalisering, i vilken narkotikahandeln varit den drivande motorn. Avancerad kriminalitet bedrivs i stor skala av multinationella brottsyndikat. Även enskilda förbrytare ägnar sig åt brottslighet, där själva förflyttningen över nationsgränserna är en förutsättning för att uppnå vad man är ute efter.

Men det finns också ett mera svenskt problem, nämligen att vårt land utövar en särskild dragningskraft på kriminella personer. Till detta bidrar det materiella välbefindandet som erbjuder en god marknad också för kriminella. En annan lockande förutsättning är den på grund av den i viss mån svaga föräldraauktoriteten och allmänna normupplösningen ganska oskyddade

ungdomen. Men vad som i synnerhet gör Sverige till en trivsamt plats för förbrytare är kriminalpolitiken. Relativt låg upptäcktsrisk, lindriga straff och en i utländska ögon förmodligen häpnadsväckande liberal hantering av fängelsepåföljder och -permissioner.

Utvecklingen efter 1979

Hur det tunga narkotikamissbruket utvecklats efter år 1979 går inte med säkerhet att säga. Det finns f. n. inga undersökningar som kontinuerligt ger en tillförlitlig bild av narkotikamissbrukets omfattning. Brottsförebyggande rådets narkotikagrupp gör återkommande bedömningar av hur tillgången på narkotika i landet utvecklas. Enligt narkotikagruppen har tillförseln av narkotika ökat något sedan 1979. En indikator på narkotikamarknadens utveckling utgör polisens och tullens beslagsstatistik. År 1978 redovisar polisen 3 359 beslag, år 1979 redovisas 3 569 beslag och år 1980 redovisas 5 772 beslag. Det bör dock noteras hur osäkra dessa siffror är som underlag för bedömning av narkotikamissbrukets utveckling. Bakom en del av denna ökning ligger troligen det faktum att polisen ökat sina insatser mot gatuhandeln samt att riksåklagarens nya riktlinjer beträffande reglerna om åtalsunderlåtelse har lett till en större benägenhet från polisens sida att ingripa. Det är svårt att bedöma hur stor del av ökningen som beror på dessa förhållanden och hur stor del som beror på att omsättningen av narkotika – och därmed missbruket – har ökat. När det gäller tullens insatser mot narkotikasmuggling har inga större förändringar skett i fråga om omfattning och inriktning. Tullens beslagsstatistik talar för en ökad tillgång till narkotika. Beslagen har ökat med 28 % mellan åren 1979–1980. År 1979 gjordes 1 170 beslag och år 1980 1 508 beslag.

Det är främst tillgången till amfetamin och sydvästasiatiskt heroin som ökat. Enligt polisens bedömning beror den ökade amfetamintillgången på att de holländska brottssyndikaten reorganiserats samt att det förekommer en större inhemsk produktion än tidigare. Tre mindre laboratorier i Stockholmsområdet avslöjades under år 1980.

Den mest tydliga förändringen av narkotikasituationen efter 1979 är dock tillgången på kokain. Enligt polisen finns tecken på att kokain i dag även saluförs på gatumarknaden. Det föreligger en påtaglig risk att kokainmissbruket håller på att spridas utanför de s. k. innegrupperna. Polisens kokainbeslag har ökat från 12 till 17 mellan åren 1978 och 1980. Mängden kokain som beslagtagits har ökat från 737 g år 1978 till 1 484 g år 1980.

Statistik som belyser problemutvecklingen redovisas i *bilaga 1*.

Utvecklingen inom kriminalvårdsanstalterna

Andelen missbrukare har ökat starkt bland de personer som dömts för brott. Samtidigt har också permissioner och rymningar från anstalter ökat markant. Under friheten bidrar internerna till att langarkedjorna hålls intakta och att missbruket underhålls. Narkotikahandlarna har sålunda en stor marknad på fängelserna och i många fall kan de själva kontrollera affärerna från fängelserna.

F. n. har personalen stora svårigheter att komma åt missbruket och langningen inom fängelserna. Förhållandena åstadkommer stor press på den berörda personalen, som ofta visar en uppgivenhet inför den oroande utvecklingen.

1966 klassades 9 % av de intagna på anstalter som missbrukare. 1976 hade siffran stigit till 34 %. F. n. antas emellertid missbruket ha en större utbredning och omfatta minst hälften av alla i kriminalvården intagna.

Cannabispreparaten

Frågan om cannabispreparatens (hasch, marijuana och hascholja) farlighet är sedan mitten av 1960-talet mycket kontroversiell. Anledningarna härtill är många, men främst dessa: cannabisrökningen spreds snabbt över västvärlden i samband med "ungdomsrevolten" under 1960-talet, de vetenskapliga studierna över cannabisbrukets skadeverkningar var vid denna tid få, föråldrade och huvudsakligen av utomeuropeiskt ursprung, lagstiftningen var sträng, och den allmänna medvetenheten i frågan var ofullständig. Cannabisrökningen kom under 1960-talet att framstå som en protest mot det etablerade samhället.

Mot den bakgrunden utvecklades en betydande argumentation för att släppa cannabis fritt. De stora ekonomiska intressena bakom narkotikahandeln underblåste den argumentationen – man såg chansen till utvidgade marknader för narkotika. Men också ärliga bedömare vilseleddes av att kortvarigt cannabisbruk i allmänhet inte syntes medföra några psykiska skador. Många ansåg cannabis farlig endast som "inkörsport" till annat missbruk.

Dokumentationen av cannabispreparatens skadeverkningar har blivit betydande under de senaste åren. Skadorna kan indelas i tre huvudgrupper, nämligen kroppsliga, psykiska och sociala skador.

Det bör nämnas att en enig vetenskaplig världsexpertis med representanter från ett femtiotal länder vid en konferens i Wien i januari 1971 uttalade att den verksammaste beståndsdelen i cannabis – tetrahydrocannabinol/THC – är så farlig att den anses jämförbar med LSD. (THC är också införd i 1971 års psykotropkonvention under gruppen hallucinogener tillsammans med bl. a. LSD.)

De kroppsliga skadorna av cannabisbruk börjar nu bli alltmer kända. Cannabisrökens skarpa etsande gaser retar slemhinnorna i luftvägarna och kan därigenom vålla bronkit, rethosta, rinnande näsa och i svåra fall en sönderfränt näsa. Laboratorieundersökningar har visat att THC kan vålla kromosomskador. (Skador på arvsmassan hos vita blodkroppar – nybildningen av vita blodkroppar försämrats.) Den praktiska betydelsen av dessa resultat är ännu inte känd. Cannabisrökarens tandhygien kan vara mycket dålig liksom hans allmänna kondition, vilket dock mera är resultatet av hans livsföring än av själva missbruket. Andra skador som rapporteras bland kroniska cannabisbrukare är hjärnskador, s. k. hjärnförtvining och hormonella störningar främst hos kvinnor. Djurförsök tyder också på att cannabis kan ha fosterdödande effekter.

De verksamma beståndsdelarna i cannabis – cannabinoider – har mycket lång utsöndringstid. Det tar sammanlagt en vecka för dessa att helt gå ur kroppen. Motsvarande tid för andra droger som alkohol eller morfin är omkring ett dygn. Den långa utsöndringstiden är f. n. föremål för omfattande forskningsarbete och kan komma att förklara en del av de skadeverkningsar som långvarigt cannabisbruk ger upphov till.

De psykiska skadorna av cannabisbruket är mycket allvarliga. Cannabisbruk gerefter en tid upphov till ett beroende, som kan vara lika svårt att bryta som andra drogberoenden. Beroendet yttrar sig i ett tvångsmässigt begär att använda cannabis för att nå de psykiska upplevelserna av ruset. För cannabisbrukaren synes det särskilt vara kombinationen av välbefinnande, upprymdhet (eufori), förändrade tanke- och associationsmönster samt den förändrade verklighetsupplevelsen som är det eftersträfvansvärda. Beroendeutvecklingen sker – som när det gäller andra grupper av preparat – olika snabbt hos olika människor till följd av olika personlighet, social situation, bruksmönster och umgänge med brukare.

Det akuta ruset kan medföra betydande risker. En cannabispåverkad person är olämplig som bilförare. Cannabisrökning påverkar också inlärningsförmågan och minnet och är därför oförenlig med skolarbete eller annan verksamhet som kräver intellektuell skärpa.

Ett högradigt rus med stor dos cannabis kan framkalla ett svårt förvirringstillstånd (s. k. akut toxisk psykos). Tillståndet yttrar sig i oro, ångest, förvirring och ibland även våldsamhet. Efter några dagar avtar och försvinner detta tillstånd. För personer med disposition för psykisk sjukdom kan det dock utlösa ett långvarigt och svårbehandlat sjukdomstillstånd (psykos), som kräver omfattande psykiatriska rehabiliteringsinsatser.

Abstinensbesvären vid hastigt avbrott av en längre tids cannabisbruk är främst av psykisk art och yttrar sig i bl. a. trötthet, depression, retlighet, insomningsproblem och allmän oro.

En längre tids cannabisbruk kan också medföra sociala skador som personlighetsförändringar, social isolering och ett svårt psykiskt och socialt

förfall, där brukaren har förlorat önskan att arbeta, studera eller möta även enkla krav i det sociala umgänget. Tanke- och verksamhetssfären koncentreras kring cannabisbruket – haschandet och gänget blir det centrala. Intressesfären krymper och sociala kontakter undviks – t. o. m. gänget blir efter hand av lågt intresse; brukaren blir, för att använda missbrukarens egen terminologi, "insnöad" och "nollställd".

Här beskrivna förhållanden kan också utgöra grunden för att gå vidare till andra missbruksformer – i sådana fall kan man tala om att cannabisbruket varit "inkörsporten" till annat missbruk.

Cannabispreparatens juridiska ställning har varit omdiskuterad under de senaste 10–15 åren. Eftersom cannabis regleras i bl. a. den allmänna narkotikakonventionen, kan det inte släppas fritt för privat konsumtion eller straffbestämmelserna kring olaga hantering helt hävas med mindre än att konventionen skrivs om. Detta anses dock vara politiskt omöjligt i dag.

Även i Sverige har frågan om cannabispreparatens juridiska ställning varit uppe till diskussion vid ett flertal tillfällen. I riksdagen nåddes emellertid 1976 enighet om att någon avkriminalisering av cannabispreparaten ej skall ske i Sverige. Enighet nåddes också att Sverige skall motarbeta alla internationella strävanden att ändra bl. a. allmänna narkotikakonventionen i riktning mot att göra det möjligt för anslutna parter att avkriminalisera innehav av cannabis.

Sveriges läkarförbund har i en särskild rapport Cannabismissbrukets medicinska effekter (1977) pekat på de olika riskerna med cannabisbruk och helt avvisat den argumentation som tidigare förts till förmån för frisläppande eller avkriminalisering av innehav. Läkarförbundet pekar också på att den vetenskapliga dokumentationen i dag är tillräcklig för att motivera ett bibehållande av gällande lagstiftning vad gäller cannabis.

Sammanfattningsvis kan sägas att sociala skadeverkningar, sysselsättningsproblem etc. beror på dels missbrukets psykiska effekter, dels på umgänget med missbrukare. Dessa faktorer gör att cannabisbrukaren kan förete ett höggradigt socialt förfall. Stora ungdomsgrupper totalpassiviserats och slås ut. Mentalsjukhus och fängelser blir överfyllda och narkotikakriminaliteten når en sådan omfattning att samhället till slut har att välja mellan antingen avkriminalisering eller att låta brottsligheten passera.

En sådan utveckling är ett hot mot både välfärdssamhälle och rättsordning. Detta belyses i utredningen om psykiskt störda lagöverträdare (SOU 1977:23).

Psykotiska tillstånd till följd av narkotikaintag förekommer främst vid missbruk av centralstimulantia och hallucinogener. Även om man på grund av missbrukets omfång och karaktär kan sluta sig till att vederbörande ibland befunnit sig i psykotiskt tillstånd kan det vara svårt att avgöra, om sådant förelegat vid brottet och haft betydelse för detta. Om t. ex. en person som länge missbrukat centralstimulantia begått en hel serie likartade brott såsom

olaga narkotikaförsäljning, är det antagligt att han vid något eller några – men långt ifrån alla – brottstillfällen varit psykotisk, ehuru detta i efterhand kan vara näst intill omöjligt att utröna. I vissa fall kan emellertid missbruket medföra att vederbörande drabbas av så ingripande personlighetsförändringar, att han utför en handling som är helt främmande för hans natur, t. ex. ett till synes oförklarligt våldsbrott.

Professor Gösta Rylander har vid rättspsykiatriska kliniken i Stockholm gjort åtskilliga studier beträffande narkomaner, särskilt missbrukare av centralstimulantia. En undersökning av 75 sådana fall visade att 49 genomgått en eller flera psykosor, oftast av kort varaktighet – timmar eller dagar, ibland veckor och undantagsvis månader. Rylander beskriver dessa tillstånd på följande sätt (Gösta Rylander: Centralstimulerande medel ur historisk, klinisk och medicinskkriminologisk synpunkt, SvJt 1969):

Hänsyftnings- och förföljelseidéerna dominerar till en början. Fenomenet är så vanligt att missbrukarna själva talar om "noia", alltså en förkortning av paranoia, och skiljer mellan "snutnoia" och "kamratnoia". Den sjuke börjar frukta att polisen är efter honom, tror att människor som går förbi fönstret eller passerar honom på gatan är civilklädda poliser. Bilar som kör förbi är polisbilar. Så tillkommer illusioner, parkeringsautomater förvandlas till gubbar som spionerar på honom, trädgrenar sänker sig hotande ner om han kör bil, etc. I början kan narkomanen ha god insikt så att han förstår att besvärerna orsakas av preludinet. Men icke desto mindre plågas han av ångest och rädsla. Under senare stadier blir han övertygad om spionerandet och förföljelserna och han rusar runt, gömmer sig i portgångar, åker tunnelbana kors och tvärs eller kastar sig i en taxi för att fly.

"Kamratnoian" tar sig uttryck så att kamraterna talar illa om honom och försöker trakassera honom, i svårare fall tror han att de är utsända av ligor som vill skada eller döda honom. Ej sällan förekommer syn- och hörselhallucinationer liksom ibland schizofrena klyvningssymtom blandade med förföljelseidéerna, så att sjukdomsbilder uppstår som är mycket lika paranoidea schizofrenier. Andra gånger framträder exalterade, hypomana inslag eller dominerar för att sedan under abstinensen avlösas av depressiva tillstånd. Överhuvudtaget är sjukdomsbilderna växlande och inbjuder lätt till misstolkningar om giftmissbruket icke framkommit.

Rylander har i anslutning till sina iakttagelser uttalat att det är hans bestämda uppfattning att paranoidea psykosor förr eller senare uppträder hos intravenösa missbrukare av centralstimulantia.

Särskilt starka reaktioner brukar uppkomma vid bruk av LSD och andra hallucinogener.

Såsom exempel på farliga gärningar som begåtts av hans patienter under inflytande av akuta, paranoidea psykosor nämner Rylander ett fall där en narkoman dödade en av sina kamrater i "knarkargänget", då han var övertygad om att denne var lejd av en liga för att döda honom. En annan narkoman försökte tränga sig in i polishuset i Stockholm med en kniv i handen i avsikt att anropa säkerhetspolisen om hjälp mot sina förföljare. Som ett tredje exempel anför Rylander en man som under intryck av

"polisnoia" körde i rasande fart genom de centrala delarna av Stockholm utan att stoppa för rött ljus och i fel riktning genom enkelriktad gata med följd att han krockade och allvarligt skadade sig själv och flera passagerare i den mötande bilen.

Sambandet narkotika – brottsutveckling

I Lägesrapport 1980 redovisar brottsförebyggande rådet följande sammanfattande synpunkter mellan brottsutvecklingen och narkotikabruket:

Sammanfattningsvis kan sägas att vi idag inte med säkerhet vet hur mycket narkotikamissbruket direkt eller indirekt hjälper till att öka den polisanmällda brottsligheten i allmänhet och egendomsbrottsligheten i synnerhet. Det faktum att återfallsbenägenheten i grövre brott är i stort sett likartad vare sig man befinner sig i storstäderna med en tämligen hög narkomanfrekvens eller på landsbygden med en låg narkomanfrekvens varnas för överdrifter medan bl. a. de refererande studierna demonstrerar att narkotikan tycks vara en betydelsefull brottsalstrande faktor för vissa typer av brott under vissa perioder i vissa områden.

I samma rapport (1980:3) redovisas även ett antal artiklar rörande narkotikabruket och brottsutvecklingen. Johannes Knutsson och Eckart Kühlhorn beskriver i sin artikel Makroåtgärder mot brott narkotikans multiplikatoreffekt på följande sätt:

Vi har även studerat narkotikamissbrukets roll. Två populationer – 1970 och 1975 års checkbedragare – undersökte vi beträffande förekomsten av narkotikamissbruk. Underlaget för denna del av undersökningen hämtades från register som omfattar alla de ca 7 500 personer som vid något tillfälle från april 1965 och fram till december 1979 i Stockholms centrala häkte uppvisat stickmärken av injektionsmissbruk. Detta register har upprättats av socialläkaren professor Nils Bejerot och innehåller bl. a. uppgifter om debuten för narkotikamissbruket. Registret synes omfatta i stort sett den övervägande andelen av Stockholms injektionsnarkomaner. Trots att enbart ca 1/2 % av Stockholms vuxna befolkning hör till denna kategori, uppgick deras andel i de båda populationerna till ca 50 %. Dessa 50 % svarade för två tredjedelar av de belastningar som registrerades under en treårig uppföljningsperiod efter den aktuella perioden.

Narkotikans betydelse för fortsatt brottslighet var ungefär lika stor som alla övriga uppgifter om tidigare brottslighet, ålder, kön etc. samtidigt.

Ungefär hälften av narkomanerna hade debuterat i brottslighet före den första injektionen. Det bör dock beaktas att dessa data är mycket grova. Det första injektionsmissbruket kan ha föregåtts av mer eller mindre långvarigt narkotikamissbruk med ett annat intagningssätt och debutbrottet i polisregistret är inte sällan den synliga toppen av ett kriminellt isberg, som registrerats av de barnavårdande myndigheterna. En analys av dessa grova data ger emellertid vid handen – att narkotikamissbruk och kriminalitet accelererar varandra och bäddar för återfallsbrottslighet.

Narkomanerna får en två- till tredubblad brottslighet – och detta gäller för så gott som alla brottstyper – när de jämförs med icke narkomaner. Detta är

dock endast en grov skattning av narkotikans multiplikatoreffekt, som för övrigt överensstämmer med utländska data.

För att få bättre kunskaper om narkotikans multiplikatoreffekt krävs flera uppgifter än de som vi har tillgängliga – sådan undersökning är planerad. Säkert är emellertid att narkotikan accelererar den här undersökta brottsligheten och har en påtaglig betydelse för Stockholms totala brottsnivå.

Spanarkgruppens rapport

I oktober 1979 beslöt rikspolisstyrelsen tillsätta en arbetsgrupp (Spanarkgruppen) som fick till uppgift att utarbeta förslag till effektivisering av spaning mot den organiserade narkotikabrottsligheten. Arbetsgruppen har föreslagit

1. nya och okonventionella metoder för spaning,
2. effektivare tekniska hjälpmedel för spaning,
3. effektivisering av informationsbehandlingen.

Förslagen riktar sig främst mot bekämpningen av den allvarligaste narkotikabrottsligheten. Spanarkgruppens förslag framgår av *bilaga 2*.

Arbetsgruppen har funnit anledning tro att den framtida utvecklingen av narkotikabrottsligheten blir den

att utländska medborgare som bedriver illegal narkotikahantering inom Sveriges gränser ökar,

att inslaget av i Sverige föga kända etniska grupper ökar,

att narkotikabrottslingarna blir väl organiserade och styr verksamheten med hårda medel,

att det internationella samarbetet mellan de kriminella ökar,

att samarbetet ökar mellan narkotikabrottslingar och den organiserade brottsligheten i övrigt samt med den ekonomiska brottsligheten,

att politiska extremist- eller separatiströrelser ägnar sig åt illegal narkotikahandel för att skaffa pengar till vapen m. m.,

att handeln med cannabis professionaliseras ytterligare,

att handeln med centralstimulerande medel sprids på flera länder sedan Nederländerna skärpt sin lagstiftning,

att ytterligare preparat introduceras på den svenska marknaden,

att Sverige fungerar inte bara som mottagarland utan även som transitoland och bytesplats för narkotika.

Framtida orosmoln

Uppdelningen mellan alkohol och narkotika kan vara vilseledande. Blandmissbruk är vanligt, med täta växlingar mellan olika medel i alla tänkbara mönster. Lagöverträdare med speciellt hög kriminell aktivitet är

ofta samtidigt starkt narkotikaberoende. I miljöer med höga risker för kriminalitet är alkohol och narkotika komplement snarare än alternativ som utesluter varandra.

Omfattningen av narkotikamissbruket – i första hand injektionsmissbruket – är svårt att bedöma. Enligt vissa berörda myndigheter och organisationer ligger antalet injektionsmissbrukare på mellan 10 000 och 14 000 personer. Denna siffra är dock mycket osäker. Under hela 1970-talet har det tyngre narkotikamissbruket dominerats av centralstimulerande medel. Framför allt under de senaste åren tycks en kraftig ökning ha skett av handeln med heroin och av heroinmissbruket. Vissa tecken tyder på att ett begränsat kokainmissbruk finns och att risker föreligger för en ökning av denna missbruksform i Sverige.

Det är framför allt den snabba övergången till s. k. tung narkotika i vissa missbrukargrupper som väcker oro. Narkotikamissbruket synes alltså nu öka i omfattning efter att tillfälligtvis ha avtagit. Att heroin tränger ut amfetamin är av allt att döma en realitet; en ny generation missbrukare går direkt från hasch till heroin. Bland något äldre missbrukare förekommer bruk av amfetamin blandat med alkoholmissbruk.

Situationen är mycket allvarlig. Det har blivit övervakning för de flesta missbrukare i stället för omhändertagande. Det finns dessutom, enligt vad som uppgetts från polisen, en otäck tendens att narkotikan sprider sig till många vanliga s. k. skötsamma personer.

Förhållandena beträffande den organiserade narkotikabrottsligheten har förändrats väsentligt i negativ mening. Heroinet har fått ett markant insteg i vårt land. Nya utländska medborgargrupper har etablerat sig i landet som både narkotikasmugglare och narkotikalangare ända fram till partiförsäljningsnivå. Sverige har använts som transitoland för och bytesplats mellan heroin och kokain. Polisen har mött nya svårigheter i spaningsarbetet i fråga om den allvarligare narkotikabrottsligheten. Förutsättningarna har i hög grad minskat att nå snabba och goda resultat med polisens nuvarande konventionella spaningsmetoder.

Narkotikamissbruk – orsak och verkan

Orsakerna till att vissa människor blir narkotikamissbrukare är ofta oklara och sammanflätade i ett nätverk, där det är svårt eller omöjligt att ha en bestämd uppfattning om vilken eller vilka "pusselbitar" som varit av avgörande betydelse i det enskilda fallet.

En betydande vetenskaplig och politisk debatt har utvecklats kring frågan om vilken eller vilka faktorer som är viktigast.

Klart är dock att *människan*, *miljön* och *medlet* är huvudkomponenter i detta orsakssammanhang.

- Människan** Den individuella mottagligheten för narkotika bestäms bl. a. av hur den enskilda människan reagerar på yttre påfrestningar, av hennes psykiska stabilitet och av medfödda kroppsliga och psykiska egenskaper, av attityder, nyfikenhet, ålder och mognad och av många andra faktorer och upplevelser.
- Miljön** Hela miljön som den tidiga barndoms- och uppväxtmiljön, familj och traditioner är betydande faktorer. Särskilt viktig är förekomsten av en aktiv drog- eller missbrukskultur i omgivningen. Umgänget med missbrukare och graden av närhet härtill har mycket stor betydelse – det kan leda till utvecklandet av eget missbruk. Riklig förekomst av narkotika i omgivningen ökar risken för att individen skall dras in i missbruk.
- Medlet** Det medel man använder, hur mycket och hur ofta, dess verkan på kroppen och beroendeframkallande egenskaper, toleransökning, abstinens och dosering är av betydelse för missbruksutvecklingen och utvecklingen av skadeverkningar.

I det här sammanhanget är det viktigt att nämna att när narkotikaberoendet väl har utvecklats/etablerats, fortsätter detta sin utveckling efter ett eget mönster oberoende av tidigare orsaker till bruket och ofta oberoende av den nuvarande sociala situationen. Narkotikaberoendet tillkommer således som en stark självständig kraft i brukarens tillvaro.

En narkotikamissbrukare med ett utvecklat beroende är i allmänhet inte beredd att ge upp sin situation. Händelser som kan motivera ett uppgivande av bruket kan bl. a. vara:

- att* drogkonsumtionen blir alltför dyr, så att han inte ens genom brott kan få ihop till den önskade dagsdosen,
- att* kroppsliga besvär gör bruket alltför plågsamt eller riskabelt (kanske livshotande),
- att* de juridiska och sociala följderna blir alltför betungande,
- att* brukaren blir troende (religiöst, filosofiskt eller politiskt) och finner det oförenligt med sin nya uppfattning att fortsätta sitt bruk.

Erfarenhetsmässigt uppkommer ofta frågan om *varför* det "gått snett" för vissa människor. Svaret kan – som även berörts – vara att finna i personliga och sociala problem men även i kamrattryck, verklighetsflykt, nyfikenhet eller annat.

Sammanfattningsvis ger läget anledning till stor oro för framtiden. Larmrapporterna om narkotikamissbrukets härjningar vittnar om de växande svårigheter som tull, polis, sociala myndigheter och vårdinrättningar ställs inför.

Flumkultur – Drogkultur?

Vissa typer av musik, vissa musikgrupper och enskilda artister har utpekats som företrädare för "drogkulturen". Bilder, symboler och fotografier med anknytning till droger på grammofonbolagens skivomslag har uppmärksamats. Texter till musikstycken har analyserats för klarläggande av textförfattarens inställning till narkotika.

Påståendena om narkotikapropaganda i musiken har å andra sidan också tillbakavisats i debatten. Påstående har stått emot påstående.

Debatten i detta ämne har utvidgats till att gälla också frågor av större räckvidd inom konst- och kulturpolitiken. Man har kommit in bl. a. på verklighetsbeskrivningens roll inom konsten, på tolkningsproblem när det gäller litterära texter och texter till musikstycken, på frågan om i vilken mån kulturell verksamhet i ett samhälle bör styras av den "allmänna moralen" eller andra värderingar utifrån.

Parallellt med dessa debatter har det förekommit att också företrädarna för en drogfri tillvaro har begagnat sig av musik för sina syften. Detta har skett genom anordnande av kvällar med "Rock mot droger" och likartade arrangemang.

I juni 1980 beslöt statens kulturråd att musikgruppen Ebba Grön skulle erhålla ett bidrag på 50 000 kr. ur anslaget till fria grupper. Av detta anslag på ca 14,5 milj. kr. fördelades ca 5 milj. kr. till olika musikgrupper.

Bidraget till musikgruppen Ebba Grön initierade en debatt bl. a. i pressen om narkotika och musik. I synnerhet gällde diskussionerna musik av rock- och punkkaraktär. Den 10 juni 1980 hade Kvällsposten en artikel med rubriken "Kulturrådet betalar punkbandens knarkpropaganda". Andra tidningsartiklar, insändare, pamfletter, pressmeddelanden och uttalanden av olika slag följde i ämnet.

I en skrivelse från Norrmalmspolisens fackliga sektion Vd 1 till regeringen i november 1981 uttrycks det bl. a. så här.

Ungdomens fritid ägnas till mycket stor del åt aktivt och passivt lyssnande av musik --- Påståendet om *Musikens Makt* är idag inte en tom, sliten jargong utan ett faktum. ---

Det blir allt vanligare att en artist eller artistgrupp på scen och/eller grammofonskiva, på ett auktoritärt och förförande sätt reklamerar för missbruk av narkotiska preparat. Den dramatiska och negativa förändring som sker till kropp och själ, redovisas aldrig, utan det är ett ensidigt förhålligande. Skivtitlarna kan t. ex. vara följande: *I'm In It For The Drugs*, *Kaya*, *Smoking My Ganja* samt *Cocain*. Ganja, Kaya --- är några vanliga uttryck för produkterna från växten *Cannabis Sativa*. De fantasieggande skivkonvoluten beskriver ofta på ett tydligt och omisskännligt sätt vad skivan handlar om. Flera intervjuer i massmedia med olika artister hjälper därutöver till att föra ut budskapet och motiven varför drogen är väsentlig.

Andra aspekter i frågan som dragits fram i debatten är att stora musikevenemang där vissa musikgrupper eller enskilda artister framträder kan ge upphov till "flumfester". Detta t. ex. enligt en artikel i Aftonbladet 1981 - "Drogmissbruk tvingar oss tacka nej till storstjärnor". I artikeln berättas att Gröna Lunds ledning tackat nej till ett framträdande på Gröna Lund av Peter Tosh. Av drogpolitiska skäl, förklarar artistchefen Ove Hahn. Artikeln fortsätter så här:

Polisen har sagt att vi ska undvika destruktiva artister. Tosh representerar en drogkultur, även om det finns kulturella skäl till hans marijuanabruk. Det kan bli en flumfest av en konsert med en artist av Tosh typ, menar polisen. --- Grönan har också tackat nej till Kiss och The Who.

Ovan har talats om risker för att vissa musikevenemang kan utvecklas till "flumfester" inom publiken. I material sammanställt av Norrmalmspolisens fackliga sektion Vd I beskrivs ett fall där musikerna själva krävde att en timme före varje föreställning få en viss mängd narkotika!

I sin skrivelse till regeringen anför Norrmalmspolisen bl. a. följande:

För ett år sedan timade något mycket anmärkningsvärt i musikvärlden --- En i England stationerad reggae-grupp föreslog ett kontrakt med en svensk arrangör vilken accepterade villkoren. Tio framträdanden var bokade under en 14-dagarsperiod. Gruppen krävde i sitt kontrakt att arrangören skulle tillhandahålla 3 OZ of MAKKA (85,2 g cannabis) en timme före varje föreställning. Till gruppen närstående personer förklarar att det ingår i deras livsstil att bruka (missbruka) cannabis. Helt följdriktigt är titeln på deras tredje LP i Sverige knuten till Ganja. På grund av en observant ombudsman vid Svenska Musikerförbundet, avd. 1, stoppades gruppens framträdanden.

I debatterna om droger och musik har åsikter också uttalats som går ännu längre vad gäller de skadeverkningar som vissa musikgenrer i sig skulle kunna ge upphov till. Som exempel följer här ett utdrag ur en artikel i Alkohol och Narkotika om "Ungdomarna på 'maria'." (Nr 4/1981).

Vårdarna /på Maria ungdomsavdelning/ berättar att man har bestämt att ingen får ha med sig egna kassettband till bandspelaren. --- personalen förklarar hur det är. De säger att det finns ett mycket starkt samband mellan droger och musik, att vissa låtar kan riva upp minnen och åstadkomma ett sug efter knark.

En kvinnlig vårdare säger att också hon undrade i början men att hon nu ändrat uppfattning. För dessa ungdomar betyder musiken någonting annat än för andra. Den är för dem i de flesta fall förknippad med drogmissbruket. Dessutom kan de intagna fly i i musiken när man försöker prata med dem, tillägger hon.

Den regionala och lokala utvecklingen

För att söka belysa vilka problem som kan uppkomma på det kommunala planet, har vi valt att redovisa situationen i två av landets regioner, nämligen Skaraborgs och Kopparbergs län. Situationen där är intressant mot bakgrunden av länens speciella struktur i motsats till utpräglade storstadsmiljöer.

Narkotikapolisen i Skaraborgs län har i en offentlig utredning (DsS 1978:2) redovisat sin kännedom om narkotikamissbruket. Under 1977 hade företagits ca 125 förundersökningar som gällt personer som varit misstänkta för narkotikabrottslighet. Hade polisen haft som målsättning att nå alla dem som använder narkotika beräknas antalet anträffade missbrukare ha kunnat stiga till omkring 500 personer.

I dag beräknar polisen att antalet missbrukare i Skaraborgs län stigit till mellan 700 och 800 personer. När det gäller antalet ungdomar som antas ha prövat narkotika, anses uppgivna antal sannolikt uppgå till tre eller fyra gånger så många.

Narkotikapolisen har sedan hösten 1980 haft intensiv spaning på narkotikamarknaden i länet, och i anslutning till utredningen i mars månad 1981 har en lång kedja som sträcker sig från Marocko tvärs över hela Europa till Sverige och till Skaraborgs län kartlagts.

Via Skaraborgs län smugglades enligt vad som framkom i utredningen över 22 kg cannabisharts från Marocko och spreds ut över hela Sverige. Cannabisharts av högsta kvalitet med ett gatupris av 70 kr./g, eller totalt 1,6 milj. kr.

I narkotikautredningen, rörande de 17 personer som varit häktade misstänkta för omfattande narkotikahandel i Skaraborgs län och där ett 50-tal personer varit inblandade, påpekades att cannabisextraktet, det senaste populära narkotikapreparatet s. k. "cannabinol", dominerat marknaden.

Cannabisextrakt eller cannabinol är ett koncentrat av cannabisharts. Det är en svart trögflytande olja som utvinnes ur den vanliga cannabishartsen med hjälp av lösningsmedel. Den innehåller upp till tio gånger mer verksamt gift än vanlig cannabisharts. Vid för stora doser kan den vara livshotande. Cannabinolen kan droppas i tobak och rökas vilket är det vanligaste. Den kan också droppas på vanliga cigaretter. I utredningen framkom att missbrukare också hade ätit av cannabinolen genom att den strukits på bröd.

Huvuddelen av narkotikan har försålts och marknadsförts i Stockholm och Göteborg.

Det kunde konstateras att flera av missbrukarna allvarligt skadats av sitt missbruk.

Åklagarmyndigheten har i samarbete med polisen upprättat s. k. "kontaktmän" mellan polisen och sociala myndigheter för att på ett tidigt stadium,

då missbrukarna är motiverade för vård, kunna slussa in dem i de vård- och rehabiliteringsalternativ som finns. Den nya sekretesslagen förhindrar dock ett samarbete mellan polisen och socialförvaltningarna för att bekämpa narkotikamissbruket.

Myndigheterna i Skaraborgs län har underskattat situationen och inte tagit i med hårdhandskarna. De har inte den kontroll över narkotika- och spritmissbruket i länet som erfordras.

Under 1970-talet har länets tingsrätter varje år handlagt ganska få mål rörande narkotikabrott, som mest några tiotal. Vid domstolarna har man visserligen varit medveten om att narkotikamissbruk förekommit i länet, även under tiden då narkotikamål ej varit aktuella. Antalet sådana mål har styrts av polisens resurser och insatser. Det råder emellertid ingen tvekan om att domstolarna, mot bakgrunden av narkotikaproblemens storlek i storstadsregionerna, – i den mån de haft anledning reflektera däröver – i viss utsträckning underskattat narkotikamissbrukets omfattning i länet.

Narkotikamissbruket i länet förekommer främst i Mariestad, Lidköping, Skara, Skövde, Tidaholm och Falköping. På grund av lokala förhållanden kan givetvis en ofullständig eller felaktig rapportering ha skett i vissa kommuner.

Sammanlagt 517 personer anknutna till Skaraborgs län inrapporterades som narkotikamissbrukare i UNO:s orsaksundersökning. En av UNO:s uppgifter är som tidigare nämnts att kartlägga det s. k. tunga narkotikamissbrukets omfattning. 137 personer föll inom ramen för tungt narkotikamissbruk. Beräkningar som gjordes visade att det totala antalet tunga narkotikamissbrukare anknutna till Skaraborgs län uppgick till mellan 100 och 175. Skaraborgs län kom härigenom att ligga på ungefär samma nivå som Kronoberg, Halland och Norrbotten.

I dagens läge görs ca 150 ingripanden mot personer som misstänks för narkotikabrott i Skaraborgs län. Jämfört med andra län, ligger Skaraborg någonstans vid riksgenomsnittet. Men statistiken är osäker. Vi ser bara "topparna av isberget", och narkotikapolisens resurser och effektivitet varierar inom landet.

Tidning för Skaraborgs län intervjuade vid årsskiftet tre vårdare vid kriminalvårdsantalten i Mariestad. Tidningen redovisar bl. a. följande:

På Mariestadsfängelset sitter ett 60-tal intagna idag. Var fjärde är narkoman. Knappt tio % av dem är dömda för brott mot narkotikastrafflagen enligt en undersökning anstaltsledningen gjorde i somras.

– Visst finns det narkotika på anstalten. Det är inget att sticka under stolen med. Enligt vad vi hört så är Mariestadsanstalten en av de bäst förskonade från den tyngre narkotikan. ---

– Haschlukten känns ---

När narkotikan håller på att ta slut eller en ny sändning har kommit in märker vårdarna det på de intagnas beteende.

– Vi håller på att förlora flera generationer. Åldrarna på de intagna sjunker alltmer. Samtidigt har de ett missbruk i botten.

Under 1980 har narkotikapolisen i samarbete med visitationspatrullen på kriminalvårdsanstalten i Tidaholm gjort ca 25 narkotikabeslag från de intagna samt från personer som haft för avsikt att besöka de intagna. Under samma tid har 40 personer varit föremål för polisutredning misstänkta för att ha fört in narkotika på Tidaholmsanstalten.

Brottsförebyggande rådet har nyligen (Rapport 1981:4) belyst narkotikamissbruket och narkotikamissbrukarnas brottslighet i Kopparbergs län.

Det konstateras att åren 1977–1979 fanns totalt 574 för polisen kända narkotikamissbrukare i Kopparbergs län. Av dessa har 233 personer betecknats som tunga missbrukare, återstående 341 personer har klassificerats som tillhörande gruppen "övriga" missbrukare. Utgår man ifrån att antalet övriga missbrukare överstiger antalet tunga missbrukare med två till tre gånger kan gruppen övriga missbrukare skattas till mellan 470 och 700 personer. Det stora flertalet tunga missbrukare var noterade för injektionsmissbruk. Kategorin övriga bestod till övervägande delen av cannabisrökare.

De flesta registrerade missbrukare var män. Över 50 % av samtliga missbrukare var mellan 20 och 29 år gamla då de antecknades hos polisen för sitt missbruk. Det kunde vidare konstateras att missbruket främst var koncentrerat till de folktätaste polisdistrikten i länet.

Det övervägande flertalet missbrukare förekommer i polis- och belastningsregistret (PBR). Det visas också att även om bedrägeri- och tillgreppsbroten förekommer i stor utsträckning i missbrukarnas brottspanorama så är deras brottsrepertoar ej begränsad till dessa brott. Vidare framgår att brottsbenägenheten är korrelerad med missbruksgraden och att missbrukare uppvisar en väsentligt högre brottsfrekvens.

Åtgärdsprogram

Narkotikamissbruket måste bekämpas målmedvetet och beslutsamt. Den i USA och Västeuropa utbredda debatten om legalisering av narkotika som cannabis, kokain och heroin kräver förebyggande lagstiftning. Därför måste även svensk lagstiftning skärpas. Generellt sett måste åtgärderna nå missbrukarna på ett tidigare stadium.

Den hittillsvarande narkomanvårdspolitiken har icke kommit till rätta med problemen. Med en fastare hållning från statsmakternas sida hade sannolikt många ungdomar i tid kunnat få hjälp mot missbruket och dess följder. Spridningen av narkotikamissbruket hade också hejats.

För att komma till rätta med narkotikamissbruket och den brottslighet som har samband därmed fordras nu samlade samhällsinsatser under lång tid mot *alla* genrar av narkotikaproblemet.

På kort sikt måste samhällets resurser inriktas på främst följande åtgärder:

1. Gränsbevakningen måste skärpas för att narkotikainförseln till Sverige skall kunna stoppas.
2. Slå sönder langarorganisationerna.
3. Kriminalisera allt innehav av narkotika.
4. Skapa en narkotikafri kriminalvård.
5. Bygg upp en bättre fungerande narkomanvård inkl. *eftervård*.

På lång sikt måste åtgärder vidtas för en effektiv attitydpåverkan:

1. Föräldrarnas och övriga vuxnas ansvar för det uppväxande släktet måste slås fast.
2. Betydelsen av en god fostran av barn och ungdom i hem och skola måste uppmärksammas mer.
3. Positiv normbildning, grundad på värderingar som har sin grund i en kristen livssyn måste främjas.
4. Intensifierade informations- och utbildningsinsatser i förebyggande syfte.
5. Positiva förebilder måste skapas. Alla tendenser till att förhålliga negativa förebilder skall bekämpas.

Vi skall i det följande närmare utveckla dessa åtgärdsförslag:

Ökade resurser till polis och kriminalvård

Om narkotikapolitiken inte förenas med en fast kriminalpolitik förblir den verkningslös – och tvärtom – om kriminalpolitiken inte får ett intimt stöd av en narkotikapolitik med buffert i form av tillämpad sociallagstiftning, kommer de redan överbefolkade fängelserna att behöva bli ännu fler för att ta sig an offren för en utbredd narkotikamarknad.

Utan samordnad politik kommer missbruket att nå sådan omfattning att avkriminalisering av vissa narkotikabrott samt legalisering av vissa narkotiska preparat framstår som en sista oundviklig åtgärd för att i någon mån vidmakthålla respekten för lag och rätt i ett narkotikaöversvämmat samhälle som vill undgå rättssystemets sammanbrott till följd av överbelastning.

Erfarenheterna från kriminalvården både när det gäller anstaltsvård och frivård ger vid handen att möjligheterna att rehabilitera narkotikamissbrukare är mycket begränsade och att resultatet av vården trots en ofta engagerad insats av personal och frivilliga övervakare inte är godtagbart. Ökade resurser i form av personalförstärkning och andra åtgärder inom kriminalvården torde visserligen kunna förbättra behandlingsresultatet. Det framstår likväl som tveksamt om resultatet skulle stå i rimlig proportion till de kostnadsökningar som i så fall blir nödvändiga. Detta ger anledning att

betona vikten av att narkotikahandlingen stoppas på ett så tidigt stadium som möjligt. Med tanke på de förfinade metoder narkotikalangarna numera ofta använder och den förslagenhet de visar ställs stora krav på de polismän som deltar i narkotikaspaningen. En väl avvägd förstärkning av "narkotikapolisen" är enligt vår uppfattning angelägen. Därigenom ökar möjligheterna att framför allt de ungdomar som av nyfikenhet, allmän vilshenhet, tristess eller annan anledning hänger sig åt bruk av narkotika snabbt uppmärksammas och att skyndsamma konsekventa åtgärder kan vidtas beträffande dem.

Erfarenhetsmässigt införs den största delen av narkotika till fängelserna genom besök till de intagna.

Restriktivare regler måste därför tillämpas för besökande till interner med narkotikabrott i domen eller med pågående narkotikamissbruk och framför allt på de slutna anstalterna.

Man bör begränsa penninginnehavet för internerna. I dag är gränsen 300 kr. men det cirkulerar hundratals kronor på anstalterna. Bestämmelserna vad gäller brevskrivning liksom rätten att utnyttja telefonautomater måste skärpas för interner med narkotikabrott i domen eller med pågående narkotikamissbruk. Regelbunden permission bör inte heller medges för intagna i slutna anstalt som använt eller innehaft narkotika.

Obligatorisk identitetskontroll av besökare till de intagna bör också införas.

Narkotikan styr i dag inte bara internerna på anstalterna utan dessa har i dag möjlighet att kunna fortsätta sin verksamhet inifrån anstalten. Det är därför viktigt att förstärka visitationspatrullerna som faktiskt än så länge endast är på prov. Visitationspatrullerna har hittills visat ett mycket gott resultat inne på anstalterna.

Det är ett mycket rimligt krav att första försvarslinjen måste gå genom att stänga ute langarna. Det är ett oftergivligt krav att kriminalanstalterna skall vara narkotikafria. Den som vårdas på anstalt måste rimligen kunna garanteras att få vård i en drogfri miljö!

När det gäller straffavtjänandet för personer, som dömts för grovt narkotikabrott till fängelse i två år eller mera, måste särskild restriktivitet iaktas i fråga om permissioner och villkorlig frigivning. Det kan ifrågasättas om inte samma restriktivitet bör tillämpas i fråga om alla intagna som dömts för grovt narkotikabrott även om strafftiden är kortare än två år.

Den ekonomiska brottsligheten måste stoppas

Narkotikalagstiftningens inriktning möjliggör i dag bekämpning av själva varutransaktionerna, dvs. införsel, produktion, försäljning osv., av själva varan narkotika. Penningtransaktioner för att sköta narkotikahandel bekämpas i den mån dess olaglighet som affärstransaktioner kan bevisas såsom

häleri, bedrägeri, skattebrott osv. Trots detta är den delen en lika nödvändig länk i narkotikahandeln som själva varuhanteringen.

Straffsatserna på dessa olika brott skiljer sig väsentligt från varandra, vilket leder till en snedvridning av bekämpningsinsatserna mot de lägre nivåerna i narkotikahandeln där själva varuhanteringen sker och bort från de mer kontrollerande nivåerna.

Ekonomisk brottslighet i samband med narkotikahandel kan till sin skada på samhället inte jämföras med samma brott inom legal handel. Därför bör ekonomisk brottslighet som kan bindas till narkotikahandel bestraffas lika hårt som langningen av de största förekommande mängderna narkotika. T. ex. bör ett bedrägeribrott som ingår som ett led i handel med narkotika bestraffas lika hårt som den mest förslagne narkotikalangares och inte som andra bedragares brott.

Skärpt gränsbevakning

Erfarenhetsmässigt är det välkänt att en stor del av den insmugglade narkotikan förs in av personer som tejpar fast narkotikapreparat direkt på kroppen. På samma sätt är känt att narkotikan stoppas upp i kroppens håligheter och således icke kan anträffas i samband med kroppsvisitationer.

I november 1980 påminde generaltullstyrelsen i en rundskrivelse om den aktuella lagstiftningen, vilken innebär att titta under fötter, armhålor och i håret är att jämställa med kroppsbesiktning. Enligt rättegångsbalken (RB 23:11) får kroppsvisitation äga rum endast om det förekommer anledning misstänka att narkotika skall anträffas. På samma sätt enligt RB 28:12 får kroppsbesiktning endast utföras efter beslut av åklagare och skall utföras av läkare.

Det är viktigt, med tanke på narkotikabrottslighetens konsekvenser för samhälle och enskilda, att tullens effektivitet inte minskar. Tullen måste enligt vår mening kunna kontrollera en misstänkt person. Det är nödvändigt att polis, tull och kustbevakning har moderna hjälpmedel till sitt förfogande. På senare tid har emellertid tullen fått utökade befogenheter på detta område – men motsvarande befogenheter bör även komma polisen till del.

Det är också angeläget med en skärpt uppmärksamhet på problemet med den internationella brottslighetens förgreningar till Sverige. Detta gagnar inte minst det stora flertalet utlänningar som är här i legitimt syfte och som genomför värdefulla insatser till den svenska välfärden. Åtgärder måste vidtas för att bättre kunna kontrollera och stoppa den illegala invandringen.

Föräldraansvaret måste betonas starkare

Ansvar för barnens uppfostran och utbildning vilar enligt allmänt rättsmedvetande och svensk lagstiftning ytterst på föräldrarna. Hemmets och kärnfamiljens centrala roll måste betonas. Där grundläggs individens värderingar. Samhället måste främja den positiva, fostrande föräldrarollen. Det är viktigt, att föräldrarna kommer med i all planering, där barnen berörs. Samhället måste främja den positiva, fostrande föräldrarna som en resurs, och ställa krav på att föräldrarna tar sitt *ansvar*. Ingen skall kunna strunta i var tonåringen håller hus. Ensam kan det vara svårt som förälder. Barnen kan säga, att kamraten får vara ute. Då måste föräldrarna agera tillsammans. I organisationer, främst inom Hem och Skola, bör det vara ett huvudmål att sträva efter en god *totalmiljö* för barnen. Det är angeläget att alla generationsmotsättningar överbryggas.

Då fritidsaktiviteter och fester anordnas, bör man eftersträva att barn och föräldrar deltar tillsammans.

Om barnen inte själva kan ta ansvar bildar de lätt egna sociala mönster, som kan vara förödande för framtiden. Goda traditioner och värderingar överföres i bondesamhället från äldre generationer till yngre. Vi måste återuppta det sociala samarbetet igen, så långt detta är möjligt. Stabila föräldrar har större förutsättningar att hjälpa de som har svårigheter. Alla, både föräldrar och barn måste få visa att de behövs och att alla kan göra sin insats.

Många av dagens ungdomar har inte från början fått lära sig att ta ansvar – för sig själva, för andra, för omvärlden. Framtidstron har naggats allvarligt i kanten, man ser ingen egentlig mening med att satsa på någonting. För att stötta självkänslan kan olika former av drogmissbruk bli den verklighetsflykt som man eftersträvar.

Då dagens ungdomar i vårt samhälle känner sig önskade, värdefulla och efterfrågade, när de inser att de kan göra en insats för att förändra både sin egen och andras situation, när ett samhällsansvar blir något som känns riktigt och naturligt – då har vi nått en bra bit i narkotikabekämpningen.

Stoppa "flumkulturen"

Förbudet mot försäljning av illegal narkotika förhindrar regelrätt annonsering och skyltning vid narkotikalangning. Icke desto mindre kan narkotikaorganisationer nå ut med sitt budskap via massmedia genom indirekt marknadsföring. Mycket av den s. k. "flumkulturen" spelar en aktiv roll som marknadsförare av narkotika. I Västsverige har t. ex. distribuerats ett postorderhäfte, vari man saluförde de tillbehör som narkotikamissbrukaren behöver. Postorderhäftets illustration bär tydliga spår av flumkulturpåverkan.

Det är framför allt inom ramen för den omfattande s. k. alternativkulturen som rockmusiker, profeter för mysteriereligioner m. fl. kunnat förespråka en livsstil där narkotika spelar en större eller mindre roll. Denna indirekta marknadsföring är den synliga delen av narkotikaorganisationernas verksamhet vilket ger dem den breda kontaktyta som är nödvändig för att den illegala narkotikahandeln skall blomstra och accepteras. Öppet förespråkande för narkotika genom att förhäriliga missbruket eller förringa dess skadeverkningar måste förbjudas.

Den opinion som vill motarbeta en sådan lagstiftning genom att dra igång en gränsdragningsdiskussion mellan vad som är konst, dokumentation eller vetenskap å ena sidan och öppet förhärilande å den andra sidan, måste bemötas.

Det borde vara möjligt att skilja ut seriösa konstnärer och deras skildringar av drogupplevelser från regelrätta uppmaningar till missbruk och deltagande i narkotikabaserade livsmönster som förekommer t. ex. på skivomslag.

En satsning på att "avglamourisera" drogkulturen som helhet måste göras. Ökad information parad med en intensiv propaganda är en väg att gå. En jämförelse kan göras med den intensiva anti-rök-kampanj som pågått några år, och som lett till ett minskat rökande både bland vuxna och bland ungdomar. Det är inte längre tufft att röka – det får inte heller vara tufft att "knarka".

Det kan inte vara förenligt med samhällets intressen att flera popgrupper och enskilda musiker mer eller mindre öppet kan propagera för narkotika i olika former. Ett exempel härpå är den internationella artisten Nina Hagens framträdande i Sverige. Ungdomen är därvidlag mycket oskyddad. Idoldyrkan och oförmåga att inse riskerna med att leva som vissa "musikanter" gör många ungdomar till ett "lättfångat byte".

Vi måste skapa garantier för att inga former av samhällsstöd får gå till grupper, som i den ena eller andra formen gör reklam för narkotika. Vidare bör inga lokaler, som uppbär anslag från det allmänna, få tillåtas ta emot musiker, som propagerar för eller förhäriliga narkotika. Samma sak måste gälla det övriga kulturlivet, som t. ex. bildkonsten.

Detta behöver inte innebära någon inskränkning i tryckfriheten, men vi skall i alla sammanhang påpeka vilka enskilda och grupper, som förhäriliga narkotika i sitt budskap. Då tvingas de hela tiden in i en försvarsposition, som blir alltmer ohållbar med tiden.

Vårdinsatserna måste effektiviseras

Samhället måste självfallet ta hand om dem som drabbas av missbruks-skador. Ofta är det alkoholproblemet som är narkotikamissbrukarens inkörsport. I vart fall skjuter vederbörande oftast skulden härpå. De pengar som narkotikabrukaren får från försäkringskassan går oftast direkt till nya

inköp av narkotika. Vägras man sjukskrivning hos *en* doktor går man till nästa.

Efter ett par års sjukskrivningar har missbrukaren eventuellt besökt något av rehabiliteringsalternativen, arbetsvård eller behandlingshem. Efter en tid, då man uttömt hela den terapeutiska arsenalen utan resultat, är det icke ovanligt att vederbörande förtidspensioneras.

Åklagare, domstolar och framför allt sociala centralnämnder vidtar alltför sällan åtgärder mot själva missbruket för att stävja detta så tidigt som möjligt medan det är förhållandevis lättbehandlat. Genom en nyligen ändrad åtalspraxis kommer åklagaren att reagera även mot mindre innehav av narkotika. De sociala centralnämnderna underlät att vidta åtgärder mot en tredjedel av de narkotikamissbrukare som remitterades till dem från åklagare under åren 1969–1971. Därefter har åtgärder från nämndernas sida av allt att döma blivit mera sällsynta. Lagstiftningen borde därför skärpas i syfte att få nämnderna att ingripa snabbt och kraftfullt mot själva missbruket.

De blandmissbrukare som är hemfallna åt alkohol kan omhändertas med stöd av nykterhetsvårdslagen. Denna möjlighet skall försvinna enligt utredningen om Socialtjänst och socialförsäkringstillägg. Vidare kommer, om utredningen får som den vill, möjligheterna att hjälpa narkotikamissbrukarna att försämrats.

Varning, förmaning och övervakning skall enligt utredningsförslaget avskaffas. Förebyggande åtgärder får enligt utredningen endast användas med missbrukarnas samtycke. Åtgärder får ej kvarstå längre än till dennes 20-årsdag mot nuvarande 23-årsdag. Till detta kommer att omhändertagande skall omprövas varje halvår, vilket avsevärt försvårar de långsiktiga behandlingsinsatserna som kommer att avbrytas för tidigt.

Narkotikamissbrukarna har gynnats av ett alltför okritiskt utbetalande av bidrag.

Avgörande för om insatserna skall bli framgångsrika är att rehabiliteringskedjan kan hållas intakt till dess att en god återanpassning av missbrukarna kan konstateras. För detta ändamål måste åstadkommas en bättre fungerande *eftervård*. På detta sätt kan riskerna för återfall i förnyat missbruk elimineras. Vård- och övervakningsresurserna måste således få en sådan utformning att detta krav kan säkerställas.

En framgångsrik *vård* av dem som missbrukar narkotika kräver insatser på ett så tidigt stadium som möjligt. De sociala myndigheterna bör genom *uppsökande verksamhet* följa upp alla personer som omhändertas på grund av missbruk. Fältassistentorganisationen måste effektiviseras, bl. a. genom aktiva utbildningsinsatser. Läkare och annan sjukvårdspersonal måste få bättre *utbildning* i att spåra bakom olika sjukdomar liggande missbruksproblemen.

Vi måste öka möjligheterna till *tvångsinslag* mot dem som idkar grovt bruk av narkotika, då vederbörande riskerar att skada sig själv eller annan och då möjligheterna till frivilliga insatser uttömts.

Effektivare organisation

Om samhällets resurser skall kunna utnyttjas på ett riktigt sätt måste två viktiga förutsättningar vara uppfyllda:

1. Insatserna måste riktas mot den allvarligaste brottsligheten och särskilt mot dess svagaste länkar.
2. De resurser som utnyttjas måste mot bakgrund av vad de riktas mot vara allsidigt sammansatta. De måste kunna arbeta snabbt och effektivt utan hindrande byråkratiskt och administrativt krångel i form av t. ex. gränsdragningen mellan myndigheter.

Narkotikaproblemet har nu nått en sådan omfattning, oaktat ökade traditionella samhällsinsatser, att helt nya metoder och insatser erfordras.

Många människor upplever detta problem som en allvarlig fara för vårt samhällsliv och rättssäkerhet. Fortsatt arbete inom de traditionella mönstren kommer att leda till risk för att tilltron till vårt samhälles möjligheter att på allvar komma åt narkotikabruket undergrävs med alla de risker och konsekvenser detta kan medföra.

Samhället besitter i själva verket stora resurser för förebyggande och bekämpande åtgärder inom narkotikaområdet. Men dessa resurser är splittrade i vad gäller både organisation och ansvar. Myndigheter såsom skola, socialvård, polis, domstolar och kriminalvård arbetar med detta strukturproblem efter olika förutsättningar med olika mål och tyvärr alltför sällan i samverkan.

Samhället kan enligt vår uppfattning inte effektivt förebygga missbruket med nuvarande insatser genom olika sektorer. Samhället kan inte heller effektivt bekämpa narkotikabrottslighet genom en sektororganisation. Om detta allvarliga samhällsproblem skall kunna bekämpas fordras ett omtänkande på flera plan.

Enligt vår mening måste nya regler för samarbetet utarbetas, med avsikt att skapa en effektivare och längre gående samverkan mellan berörda myndigheter. Detta krav framstår än mera angeläget i belysning av de inskränkningar i möjligheten till informationsutbyte mellan myndigheter som den nya sekretesslagen leder till särskilt på det sociala området. I första hand måste kommunikationerna mellan polis och kommunernas sociala sektorer förbättras.

Vad som krävs för bekämpning av narkotikaproblemet är en snabb och effektiv organisation som har överblick över hela strukturen och snabbt kan ingripa, utreda, lagföra och följa upp effekterna av sina insatser genom hela

kedjan, från inledande insatser i skola, socialvård, polis m. m. till kriminalvård eller narkomanvård och återanpassning i samhället.

Organisationen skall inte behöva följa myndighetsgränser. Den skall snabbt kunna på konsult- eller arvodesbas knyta till sig sakkunskap i form av t. ex. juridisk, medicinsk eller social expertis. Strävan skall vara att komma åt missbruket samtidigt och riktat mot alla delar av strukturens svaga punkter. Sådana insatser skulle snabbt kunna pressa ned bruket och återställa tilltron till samhällets förmåga att tillgodose medborgarnas krav.

Vi förordar därför att man snarast tillskapar samordnade organ, lokalt, regionalt och centralt, för ledning av förebyggande och bekämpande av narkotikabruk och narkotikabrottslighet.

I varje kommun måste det bildas grupper, som kontinuerligt följer narkotikafrågan. Förutom polis och sociala myndigheter, bör det finnas representanter för Hem och Skola, elevföreningar och så många aktiva ungdoms- och idrottsföreningar som möjligt. Det gäller att slå tillbaka mot narkotikan *på bred front*, när det ännu finns tid att göra något.

På länsplanet bör motsvarande organisation samordna insatserna för narkotikabekämpning så att inga ärenden "faller mellan stolarna" på grund av traditionella myndighetsgränser.

Vi förordar därför att en sådan länsgrupp, bestående av representanter för polis, åklagare, domstolar, länsstyrelsens socialvårdskonsulent, landstingets sjukvårdsstyrelse, länets hem- och skolförening samt länskolnämnden bildas.

Narkotikaproblemets svårighetsgrad och omfattning leder till att åtgärder måste vidtas inom ett mycket brett spektrum av samhällslivet. Vidare har det internationella och nordiska samarbetet avgörande betydelse för att förhindra införseln av narkotika i vårt land.

Vi anser att en narkotikakommission bör tillsättas med möjlighet att efter grundligt genomförda undersökningar lägga fram ett aktionsprogram i syfte att drastiskt nedbringa missbruket och narkotikabrottsligheten.

Kommissionens uppgift bör innefatta följande.

1. Framtagande av ett underlag vad gäller missbrukets och narkotikakriminalitetens uppkomst och förändring över tiden i vårt land och i samband härmed lägga fram förslag om hur attityd- och opinionsbildning genom olika åtgärder kan förhindra uppkomst av missbruk i framtiden.
2. En dokumentation över hur den internationella illegala narkotikahandeln utvecklats samt hur med oss jämförbara länder söker inom kriminalpolitikens ram bekämpa narkotikabrottsligheten. I samband härmed bör förslag läggas fram om vilka ytterligare internationella och nordiska initiativ som kan tas för att t. ex. genom Interpol och nordiskt kriminalpolitiskt samarbete förhindra införsel av narkotika till Sverige.

3. En utvärdering av vad hittills insatta kriminalpolitiska insatser mot narkotikabrottsligheten gett i resultat och i samband härmed lägga fram förslag i syfte att slå sönder den organiserade narkotikabrottslighetens distributionskedjor.
4. Undersöka om hittills insatta åtgärder i syfte att skapa en helt narkotikafri kriminalvård har gett resultat. Förslag bör läggas fram om ytterligare åtgärder i detta syfte om så visar sig nödvändigt.
5. En undersökning och värdering av narkomanvårdens metoder och resurser och i anslutning härtill lägga fram förslag i syfte att radikalt minska återfall i narkomani.

Sammanfattning

För att narkotikaproblemet skall kunna bekämpas målmedvetet och beslutsamt erfordras ett flertal åtgärder på såväl kort som lång sikt.

Vi föreslår:

Allmänna åtgärder

1. att föräldrarnas ansvar för det uppväxande släktet slås fast genom att
 - a. berörda myndigheter förbättrar sina informations- och utbildningsinsatser
 - b. åtgärder vidtas för att betona vikten av en god fostran av barn och ungdom i hem och skola
 - c. fritidsaktiviteter där föräldrar och barn kan delta tillsammans uppmuntras.
2. att positiv normbildning, grundad på kristna värderingar, främjas,
3. att positiva förebilder idealiseras och alla tendenser till att förhålliga negativa förebilder bekämpas.
4. att intensifierade informations- och utbildningsinsatser i förebyggande syfte vidtas genom att
 - a. berörda personalkategorier får bättre utbildning
 - b. den undersökande journalistiken uppmuntras
 - c. kampen mot "flumkulturen" intensifieras genom att ett öppet förespråkande av narkotikaanvändning bestraffas hårt; detta bör gälla oavsett om förespråkandet sker genom att missbruk förhålligas eller skadeverkningarna förringas.
5. att ungdoms- och idrottsföreningarnas kamp mot drogmissbruk ges ökat stöd,
6. att en effektivare organisation åstadkommes för att målmedvetet förebygga och bekämpa narkotikamissbruk och narkotikabrottslighet genom att
 - a. fältassistentsorganisationen effektiviseras
 - b. varje kommun bildar en särskild arbetsgrupp bestående av kontaktpersoner för berörda myndigheter och organisationer

- c. regionala arbetsgrupper bildas för att samordna alla insatser på länsplanet
- d. en narkotikakommission med parlamentarisk förankring tillsätts för att samordna alla insatser på riksplanet.
- 7. att vården av narkotika- och andra drogmissbrukare förbättras genom att
 - a. vårdinsatserna effektiviseras och samordnas
 - b. en fungerande eftervård initieras,
- 8. att Sverige skall verka för samnordiska aktioner för att få till stånd stängning av den danska fristaden "Christiania" för att motverka illegal narkotikahantering,
- 9. att u-hjälp skall kunna ges till projekt för alternativ odling för bönder i bl. a. Sydostasien som lever på hamp- och vallmoodling,
- 10. att Sverige ökar ansträngningarna att via initiativ i FN skapa opinion för en internationell kraftsamling mot den illegala narkotikahanteringen,
- 11. att narkotikapolisens möjligheter ökas att stoppa narkotikahandeln genom att
 - a. polisens resurser ökas
 - b. den s. k. spanarkgruppens "åtgärdsförslag" i princip genomförs;

Lagstiftningsåtgärder

- 12. att allt innehav av narkotika beivras,
- 13. att straffet för grovt narkotikabrott höjs till minimum fyra års fängelse, och jämföras med straffnivån för giftspridning,
- 14. att åtgärder för att stoppa den ekonomiska brottsligheten vidtas genom att straffet för urkundsförfalskning för att möjliggöra handel med narkotika höjs,
- 15. att sekretesslagen ändras så att ett bättre samarbete mellan polis, skola och sociala myndigheter görs möjligt.
- 16. att polisens befogenheter förstärks genom att polismyndigheten genom ändring av rättegångsbalken ges samma möjligheter som tullmyndigheten har enligt varusmuggningslagen när det gäller att företa kroppsbesiktning och kroppsvisitation,
- 17. att en drogfri miljö skapas på alla kriminalvårdsanstalter genom att
 - a. visitationspatrullerna förstärks
 - b. visitation av besök skärps och obligatorisk identitetskontroll av besökande införs
 - c. restriktiviteten ökar i fråga om permissioner och villkorlig frigivning
 - d. reglerna för penninginnehav, brevgranskning och rätten att använda telefonautomater skärps
 - e. urinprovsundersökning av de intagna blir obligatorisk

- f. kontrollen skärps när det gäller intagna med stor rörlighet, t. ex. medlemmar i de intagnas förtroenderåd
- g. s. k. tunga missbrukare särbehandlas och interneras för sig.

Hemställan

Med stöd av det anförda hemställs*

1. att riksdagen hos regeringen begär en snabb undersökning av möjligheterna att samordna samhällets resurser för bekämpande av narkotikamissbruket i enlighet med vad som anförs i punkt 6 b–d i motionens sammanfattning,
2. att riksdagen uttalar sig för att missbruksvården förbättras i enlighet med vad som anförs i punkt 7 i motionens sammanfattning,
3. att riksdagen hos regeringen begär att initiativ tas till internationella åtgärder för bekämpandet av narkotikahanteringen i enlighet med vad som anförs i punkterna 8–10 i motionens sammanfattning.

Stockholm den 12 januari 1982

STEN SVENSSON (m)

BJÖRN KÖRLOF (m)

* Se även motionerna 1981/82:208–210.

Tullens narkotikastatistik 1974–1981

Mot. 1981/82:207

35

Bilaga 1

		1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981 ¹
Antal beslag		612	471	676	929	1 028	1 170	1 508	655
<i>Beslagtagna narkotika:</i>									
Cannabis	gram milliliter antal tabl.	103 299,9 1 000	131 706,7 40	197 418,2	418 761,9	340 229,6	351 331	365 931,6	100 317,7
Opium	gram milliliter antal tabl.	15,9	56,7	3,3	355,54	13,5	1 398,6	572,2	
Morfinprep.	gram milliliter antal tabl.		0,5 69	1,52 9 542	11,37 618	1,8 10 65	9 26	9	
Heroin	gram milliliter antal tabl.	188		14 714,68	656,23	964,5	1 125,6	1 407,6	606,8
Amfetamin	gram milliliter antal tabl.	10 169,7 161 625	3 774,2 974	24 709 2 251	5 640,69 4 081	3 664,1 107	2 236,1 1 914	3 255,1 729	5 727,1 89
Fenmetralin	gram milliliter antal tabl.	0,5 3 683	1,1 1 907	6,2 200				1 097,6	
Metylfenidat	gram milliliter antal tabl.			33	100	270			300

¹ 1981-01-01-06-30

		1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981 ¹
LSD	mikrogram	5 150	350			5 100		600	
	milliliter								
	antal tabl.	36	20	121	37	502	68	3	
Meskalin	gram								
	antal tabl.								
Kokain	gram	1	0,5	23,79	163,02	383,5	85,2	146,5	20,5
Narkotika övrig ²	antal tabl.		2 948	1 841	2 871	468	151	2 778	5 633

¹ 1981-01-01-06-30

² Valium, Mogadon m. m.

RIKSPOLISSTYRELSEN

Polisbyrå II

Rikskriminalsektionen

Beslagtagen narkotika

År 1980

Rad	Ämnen/preparat etc.	Antal beslags- till- fällen	Sammanlagd kvantitet		
			Gram	Milli- liter	Antal tabl.
12	Cannabis	3 581 ¹	353 797,59 ²	11,95	122
13	Cannabisextrakt	16	892,37		
14	Opium	10	159,9		
15	Morfinbas	2	0,4		
16	Övriga morfinpreparat	7	12,57	13,0	15
17	Heroin	464	989,31	12,3	1
18	Kokain	17	1 484,75		
19	Amfetaminpreparat	1 242	18 391,54	121,5	94
20	Fenmetralinpreparat	7	5,05		135
21	LSD	4	0,33		128
22	Sömn-/lugnande medel som klassificeras som nar- kotika enl. MF/SFS	287	135,22	19,0	9 757
23	Okänt prep.	235	1 374,3	248,0	1 980

¹ Vid 144 tillfällen har 2 389 plantor Cannabis Sativa beslagtagits.² Därav 56 856,49 gram härodlad.

RIKSPOLISSTYRELSEN

Polisbyrå II

Rikskriminalsektionen

Månadsstatistik narkotika

Hela riket, januari–oktober 1981 (jfr med motsv. period 1980)

Rad	Uppgiftens art	Oktober	Januari–Oktober	
		1981 Antal	1980 Antal	1981 Antal
Anmälningar, misstänkta personer, resursinsatser	1 Inkomna ärenden (anmälningar)	1 278	8 937	11 268
	Hörda personer, misstänkta för tillv./saluh./överl.	454	3 208	3 815
	3 – därav utlänningar	54	532	551
	4 Hörda personer, misstänkta för enbart innehav	773	5 009	6 344
	5 – därav utlänningar	39	253	306
	6 Anhållna personer	442	3 006	3 633
	7 – därav utlänningar	53	500	550
	8 Häktade personer	178	1 047	1 339
	9 – därav utlänningar	42	289	313
	10 Antal beslag av narkotika (beslagstillfällen)	683	4 892	5 871
	11 Antal polismän som huvudsakligen varit sysselsatta m. spaning/utredn. i narkotikaärenden (må-nadsarb.krafter)	414,5	Medeltal 320	Medeltal 351

Beslagtagen narkotika

Rad Ämnen/preparat		Oktober 1981			Januari–Oktober 1981			
		Antal beslags-	Sammanlagd kvantitet		Antal beslags- till- fällen	Sammanlagd kvantitet		
			Gram	Milli- liter		Gram	Milli- liter	Antal tabl.
etc.		till- fällen						
12 Cannabis		406 ¹	12 644,16 ²		3 545 ³	175 096,86 ⁴		4
13 Cannabisextrakt		2	3,0		18	279,2		
14 Opium		4 ⁵	26,1		10	36,4		
15 Morfinbas		1		1,0	2	4,7	1,0	
16 Övriga morfinpreparat					3	0,2		16
17 Heroin		46	194,03		431	3 136,83		
18 Kokablåd					1	12,0		
18 Kokain		1	0,3		16	139,03		1
19 Amfetaminpreparat		171	4 434,73		1 309	15 166,04	64,0	81
20 Fenmetralinpreparat					7	15,99		
21 LSD		3			7			77
22 Sömn-/lugnande medel som klassifi- ceras som narkotika enl. MF/SFS		44	16,12		374	262,87	140,0	238 823
23 Okänt preparat		5	876,0		109	3 736,73	78,0	1 366

¹ Vid 13 tillfällen har 56 plantor Cannabis Sativa beslagtogs.² Därav 1 292,8 gram härodlad Cannabis.³ Vid 126 tillfällen har 3 458 plantor Cannabis Sativa beslagtogs.⁴ Därav 27 481,06 gram härodlad Cannabis.⁵ Vid 1 tillfälle har 75 plantor härodlad Opievallmo beslagtogs.

RIKSPOLISSTYRELSEN

Polisbyrå II

Rikskriminalsektionen

Narkotika Årsstatistik 1974–1980 (hela landet inkl. rkrm.)

Anmälningar m. m.

Rad	Uppgiftens art	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
		Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
1	Inkomna ärenden (anmälningar)	5 265	5 465	5 783	6 787	6 906	6 904	10 806
2	Hörda personer, misstänkta för tillv./saluh./överl.	2 588	2 535	2 291	2 721	2 830	2 817	3 853
3	– därav utlänningar	253	294	253	259	330	358	630
4	Hörda personer, misstänkta för enbart innehav	3 859	3 804	4 039	4 105	4 281	3 870	6 093
5	– därav utlänningar	188	244	188	170	170	218	325
6	Anhållna personer	2 525	2 602	2 401	2 619	2 437	2 609	3 576
7	– därav utlänningar	302	347	298	291	364	395	601
8	Häktade personer	917	1 159	847	1 026	940	975	1 273
9	– därav utlänningar	182	248	218	188	243	223	348
10	Antal beslag av narkotika (beslags-tillfällen)	2 838	2 645	3 250	3 404	3 359	3 569	5 772
11*	Antal polismän som <i>huvudsakligen</i> varit sysselsatta m. spaning/utredn. i narkotikaärenden (månadsarb.kraf-ter)	223	222	230	304	322	322	335

* Medeltal per år.

Anmälningar, misstänkta personer, resursinsatser

Tullens totala beslag av vissa narkotika, kokain – heroin – cannabis

Sverige	Kokain	Heroin	Cannabis	
			1965	20 g
1969				
1970				
1973	0,038 g	0,217 g		
1974	0,004 g	0,362 g		
1975	0,001 g	0,008 g		
1976	0,216 g	16,702 g		
1977	0,770 g	1,991 g		
1978	1,120 g	4,218 g		
1979	1,970 g	4,054 g		
1980	1,630 g	2,396 g	720 kg	

Europa	Kokain	Heroin	Cannabis	
			1967	20 g
1967	1 kg	68 kg	482 kg	
1968	0,6 kg	12 kg		
1970	2 kg	78 kg		
1971	33 kg	405 kg		
1972	21 kg	792 kg		
1976	60 kg	716 kg		
1977	89 kg	547 kg		
1978	186 kg	610 kg		
1979	149 kg	666 kg	58,5 ton + 284 kg + 263 lit olja	
1980	236 kg	1 122 kg	71 ton + 325 kg olja	

Anm.: Tullen uppskattar att detta är ca 5 % av den totala hanteringen.

Antal dödsfall i samband med drogmissbruk i
Europa år 1978: > 1 000 personer
Sverige år 1978: > 50 personer
Sverige år 1979: 150–200 personer
Sverige år 1980: 200 personer

Europastatistik över kokainbeslag under 1980

Totalt har i Europa beslagtagits 235,879 kilo.

Belgien	1,235 kg
Danmark	0,001 kg
Frankrike	36,157 kg
Finland	0,017 kg
Västtyskland	18,723 kg
Grekland	0,004 kg
Italien	32,408 kg
Luxemburg	2,280 kg
Holland	35,962 kg
Norge	0,215 kg
Portugal	2,277 kg
Spanien	56,655 kg
Sverige	1,421 kg
Schweiz	13,118 kg
England	35,406 kg

Europastatistik under åren 1976-1980

1976	46.831 kg
1977	59.183 kg
1978	154.522 kg
1979	149.390 kg
1980	235,879 kg

Europastatistik över heroinbeslag under 1980

Totalt har beslagtagits 1 122 kg. Utav detta har 5 % kommit från *Fjärran östern*, 87 % från *Mellanöstern* samt 7 % från *Europa*.

Österrike	10.2 kg
Belgien	32.7 kg
Danmark	10.3 kg
Västtyskland	240.5 kg
Frankrike	47.6 kg
Grekland	33.2 kg
Italien	233.4 kg
Luxemburg	1.7 kg
Holland	91.2 kg
Norge	2.6 kg
Portugal	0.1 kg
Spanien	3.6 kg
Sverige	1.0 kg
Schweiz	12.3 kg
Turkiet	56.9 kg
England	43.4 kg
Jugoslavien	301.0 kg

Europastatistik under åren 1976-1980

1976	639.4 kg
1977	529.4 kg
1978	575.9 kg
1979	666.1 kg
1980	1 122.4 kg

Europastatistik över cannabisbeslag under 1980

Totalt har beslagtagits 71 872,525 kg cannabis samt 325,595 kg cannabisolja.

	Kg cannabis	Kg cannabisolja
Österrike	209,043	10,000
Belgien	938,945	
Cypern	6 667,144	
Danmark	1 064,575	3,315
Frankrike	4 314,164	84,100
Västtyskland	1 941,475	5,724
Finland	8,698	
Gibraltar	1 304,600	
Grekland	440,575	13,184
Island	1,277	
Irland	536,630	
Italien	2 845,724	3,105
Luxemburg	0,700	
Monaco	0,037	
Holland	14 040,444	0,153
Spanien	8 207,571	73,510
Sverige	353,797	
Schweiz	608,187	19,757
Turkiet	79,609	
England	26 558,989	81,000
Jugoslavien	1 025,919	31,000

Europastatistik under åren 1976–1980

	Kg cannabis	Kg cannabisolja
1974	24 974,710	298,651
1975	30 886,594	233,988
1976	33 469,430	274,849
1977	70 449,878	595,163
1978	46 538,827	269,242
1979	58 524,123	284,272
1980	71 872,525	325,595

Bilaga 2

Sammanställning av "Spanark-gruppens" förslag

Lagstiftningsförslag

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om utredning av frågan om "kronvittnen" och dessas rättsliga behandling

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om ändring av lagen om TV-övervakning därigenom att lagen kompletteras med bestämmelse som stadgar undantag för polisens verksamhet

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen att i lag tas in bestämmelser som möjliggör för polisen att – utan hinder av bestämmelserna om hemfridsbrott och olaga intrång – bedriva spaning från vissa utrymmen som f. n. åtnjuter skydd mot polisiärt intrång

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen att narkotikastrafflagen ses över vad gäller möjligheterna att ingripa mot innehavsbrottet redan på försöks-, förberedelse- och stämplingsstadierna

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om ändring av och tillägg till nuvarande och i proposition 1975/76:202 föreslagna bestämmelser om telefonavlyssning vad gäller kravet på misstankens styrka, initiativtagande myndighet, interimistiska förordnanden och beslutande

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen att bestämmelserna om telefonavlyssning skall omfatta även telexmeddelanden

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen att 27 kap. 16 § RB erhåller tillägsbestämmelse som – i likhet med lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål – ger polisen rätt att av televerket få uppgift på telefonsamtal som expedierats till eller från viss telefonapparat

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om utredning av frågan om lagstiftning som skyddar det legala instrumentet telefonavlyssning mot användning av kryptoutrustade telefonapparater

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om ändring av bestämmelserna i 4 kap. 9 a–b §§ BrB om olovlig avlyssning med tekniska hjälpmedel och olovligt anbringande av sådana hjälpmedel till förmån för polisiär spaning mot grov narkotikabrottslighet i enlighet med föreslagna bestämmelser om telefonavlyssning

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om utredning av polisens rätt till tillträde till enligt regeringsformen fridsskyddade utrymmen för anbringande och återtagande av spaningsteknisk utrustning

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om utredning av frågan om rätt för polisen att anbringa (och återta) pejlingsutrustning i eller på (resp. från) en persons kläder eller andra medförda tillhörigheter

Åtgärdsförslag

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om särskilda medel för köp av narkotika i spaningssyfte

att rikspolisstyrelsen tar initiativ till diskussioner med berörda parter inom polisväsendet om användandet av fria spanare

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om rätt för styrelsen att placera en narkotikapolis i Ankara/Istanbul som sambandsman för Mellan-östern/Främre Orienten och en i Köpenhamn

att rikspolisstyrelsen – inom ramen för *Interpolverksamheten* – verkar för ett s. k. *poolsystem* där medverkande länder bevakar tekniska innovationer och rapporterar detta till generalsekretariatet samt att länderna gemensamt står för eventuella utvecklingskostnader

att rikspolisstyrelsen verkar för att *leasingmedgivandet* för narkotikaspaning förlängs att gälla efter den 1 juli 1980

att rikspolisstyrelsen verkar för att *fasta fordon* tilldelas narkotikarotlarna efter normen 1:5

att rikspolisstyrelsen skapar rutiner för ett rullande *fordonsbyte* mellan narkotikarotlarna

att rikspolisstyrelsen verkar för att narkotikarotlarnas fordon kan förses med *falsa registreringsskyltar*

att rikspolisstyrelsen hemställer om medgivande till köp, försäljning och skrotning av *begagnade bilar*

att rikspolisstyrelsen i kommande *petita* begär medel för ytterligare en s. k. *spaningsbuss* och *tre motorcyklar* för spaningsändamål och depåplacering

att rikspolisstyrelsen verkar för att *radiosystem 450* kommer samtliga narkotikarotlar till godo

att rikspolisstyrelsen vidtar erforderliga åtgärder för utbyggnad av *kryptoutrustning* beträffande samtliga radiostationer

att rikspolisstyrelsen omplacerar befintlig *kryptoutrustning* för *fasta fordon* till förmån för narkotikarotlarna och därvid skyndsamt tillför *Falu polisdistrikt kryptoutrustad basstation*

att rikspolisstyrelsen tilldelar varje narkotikarotel 1–2 i väskor inbyggda *radiostationer med krypto* för *förhyrda fordon*

att rikspolisstyrelsen tilldelar varje narkotikarotel en *mobil kryptoutrustad radiostation* för ledning av spaningsoperationer

att rikspolisstyrelsen tilldelar varje depå s. k. *repeater med krypto*

att rikspolisstyrelsen tilldelar varje depå *utrustning* för *avlyssning av bil- och sjötelefonsystemen*

att rikspolisstyrelsen låter komplettera de *optiska hjälpmedlen* vid *narkotikarotlarna i enlighet med föreslagna normer*

att rikspolisstyrelsen hemställer hos regeringen om medel för *telefonavlyssningsutrustning* för stationärt och interimistiskt bruk till narkotikarotlarna

att rikspolisstyrelsen tilldelar narkotikarotlarna *akustiska hjälpmedel* i enlighet med föreslagna normer

att rikspolisstyrelsen låter komplettera de *elektroniska hjälpmedlen* (i övrigt) vid narkotikarotlarna i enlighet med föreslagna normer

att rikspolisstyrelsen tar initiativ till att utveckla *dataanvändningen i spaningsarbetet* såväl i fråga om enskilda ärenden som avseende mera allmängiltiga spaningsregister och register för underrättelseförfarandet

att rikspolisstyrelsen medverkar till att narkotikarotlarna tillgodoses med *skrivmaskiner* enligt styrelsens norm för skrivmaskiner

att rikspolisstyrelsen tilldelar varje narkotikarotel en *elektronisk våg*

att rikspolisstyrelsen tar fram erforderliga *väskor* för tekniska hjälpmedel i spaningsarbetet

att rikspolisstyrelsen tillsätter en *partsammansatt arbetsgrupp* för att utreda frågan om behov för *spaningsbruk av andra skjutvapen* än nuvarande tjänstevapen, vapenhölster, knivutrustning och gasutrustning samt skottsäkra västar

att rikspolisstyrelsen organiserar en *teknisk utvecklingsenhet* vid rikskriminalsektionen

att rikspolisstyrelsen organiserar en *underrättelseenhet* vid rikskriminalsektionens narkotikarotel och därvid vidtar föreslagna förändringar av rotelns enhetsindelning

att rikspolisstyrelsen även i fortsättningen avdelar minst två man vid *interpolsektionen* för internationella kontakter i fråga om narkotikabrottslighet

att rikspolisstyrelsen etappvis begär medel för 20 nya polismanstjänster med särskild lönesättning och 4 akademiskt utbildade befattningshavare för placering vid UF-enheten

att rikspolisstyrelsen verkar för att generaltullstyrelsen avdelar en *tulltjänsteman* för tjänstgöring vid UF-enheten

att rikspolisstyrelsen verkar för att det inom *Interpols* ram skapas en *pool* av polismän som är villiga att i annat land utföra översättning och tolkning

att rikspolisstyrelsen tillsätter en *partsammansatt arbetsgrupp* med uppgift att utarbeta utbildning i underrättelseförfarandet.

